БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 151 (13467)
1971 оной июниин 29, вторник

Сэн 2 мүнгэн

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

КПСС — ШЭНЫЕ ҮУСХЭГШЭДЭЙ ПАРТИ

Урагша дабшаха эрмэлзэл, шэнжэлхы бэдэрэлгэ, хэрэгээ болиһон, арһан бухы юумэндэ эбсэшэгүйгеер хандадаг ябадал манай партиин тическэ, эмхидхэлэй хамаг ажал ябуулгын гол удхань болоно. КПСС-XIV съездын шиидхэбэринүүд түүхэтэ зохёон байгуулхы ажал хэ- революционно удхаар нэбтэрэнхэй. Ниитын хүгжэлтын түрүү хараа нүүд, совет социалис обществодо шухала болоһон эрилтэнүүд эдэ эбэринүүд дотор бэелэлээ олоһон байна.

Бидэ шэные үүсхэгшэдэй парти гээшэбди», — гэжэ В. И. Ленин эхолтойгоор бэшээ бэлэй. Социальна дэбжэлтын шэнэ илалта амжал- тээшэ дабшаха холын хараата ехэ арга боломжонуудые ороной КПСС-эй XXIV съездын нээһэн, хүгжэлтын мүнөөнэй шатада Лени- гэ үгэнүүд онсо хүсэтэйгеер дуулдана. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээ- лһэнэй үндэһөөр, арад зоной баян дэлгэр байдалые саашадань хүг- ябадалтай холбоотой зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ ороной эко- ын, тэрэнэй һалбаринуудай, партиин ба гүрэнэй бухы хүтэлбэрил- гаанууд ба хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралай ехээр хандуулагдаһаниинь уеын онсо шухала илгаань болоно. Эдэ зорилгонууд манайда урда хэзээшье иимэ үргэн ехээр табигдаагүй юм.

Ажал хэрэгээ хайшан гээд, ямар шэглэлтэйгээр эрхилхэб гэжэ тоти ээр мэдэдэг, шэныел үүсхэгшэдэй парти иимэ гүн ехэ эрьелтэ түгэсөөр бэелүүлжэ, юһэдэхи табан жэлэй туршада, мүн бүришье болзор соо дүүргэгдэхэ асари ехэ түсэбүүдые хараалжа шадаха шадалтай байна.

рксистско-ленинскэ теори хадаа ороной социально-экономическа итын бухы үе соо бүридэһэн шэнэ арга боломжонуудые хараха ба раар хэрэглэхэдэнь, коммунис байгуулалтын шэнэ замуудые нээ- партида туһална. Тиимэл ушарһаа КПСС-эй XXIV съездын шиидхэ- үдые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада коммунистнуудай, манай хүдэлмэрилэгшэдэй теоретическэ эрдэм болбосорол улам дээшэлүүлхэ а. Ниитын хүгжэлтын жама ёһые һайн мэдээд байбал, мүнөө үеын илгаае гүнзэгыгөөр мэдэхэ, ажабайдалай шэнэ үзэгдэлнүүдые һай- тайлбарилан ойлгохо, тэдэндэ зүб сэгнэлтэ үгэхэ, үнэн зүб тобшолол- хэхэ арга олгоно.

эные үүсхэхэ, бухы түрүү юумые эдэбхитэйгээр дэмжэхэ гээшэ партиин һайшаан дэмжэдэг онол аргын шухала шэнжэнь болоно. идэ иимэ юумэн бүри ехээр дэлгэрхэ. «Хүдэлмэрилэгшэдэй иимэ ые, шэнэ юумэн тээшэ эрмэлзэдэг мэдэрэлые манай парти хододоо ор сэгнэдэг байгаа. Шэнэ юумэн тээшэ эрмэлзэдэг мэдэрэлтэй бай- шэ хүгжэлтын аласай арга боломжые мэдэхэ, алад саагуур хараха, орилгонуудые шиидхэхэ эгээн үнэн зүб зам олохо гэһэн удхатай»,— үхэр Л. И. Брежнев XXIV съездэ КПСС-эй ЦК-гай хэһэн о элидхэл хэхэдээ хэлээ һэн.

лэдбэри дээрэшье, олониитын ажабайдалдашье гүн ехэ, хурдан түр- шилалтануудай боложо байһан мүнөө сагта энэ шанар онсо удха тай. Жэшээнь, захиргаанай байгууламжые сэхэ шууд нарижуулан уулхын тула иимэ шанар шухала байна. Шэнжэлхы ёһоор хан- үндэһэ баримтатай научна тодорхойлго хэхэ эрилтэ табидаг аласай, эй түсэблэлгэдэ, үйлэдбэриие зүбөөр эмхидхэлгэдэ урда тээнь ту- гэһэншье һаа, хуушарһан формонууд ба онол арганууд мүнөө са- илтэ хангажа шадахаа болинхой. Шэнэ юумэн тээшэ эрмэлзэдэг л хадаа һалбаринуудай, предприятинуудай табан жэлэй түсэбүү- хүдэлмэришэдэй өөһэдынь жэлэй түсэбүүдые хараалха үедэ, тэрэ- коллективүүдэй социальна хүгжэлтые удаан болзортойгоор түсэб- идөө ашаглагдаагүй ноосэ ба арга боломжонуудые бэдэрхэ, олзо хэ эрмэлзэл түрүүлнэ.

эные үүсхэхэ гэжэ оролдоогүй һаа, научно-техническэ дэбжэлтэ эжэ шадагдахагүй. Москвагай Лихачёвой нэрэмжэтэ автозаводой радтахи Кировскэ заводой, Донецкэ химическэ реактивуудай заво- ромышленностиин бусад олон предприятинуудай партийна орга- нуудай дүй дүршэлһөө харахада, шэнэ эрилтэнүүдтэй зохилдуу- йлэдбэрез саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулхын тула, мүнөөнэй э ба технологи нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэлэй али тухай шэн нэ- шууд шанга байха ёһотойнь элирнэ. Хүдөө ажахые техникээр зэб- лхын түлөө, мүн тиимэл шэн нэтэрүүгээр, шууд тэмсэхэ шухала. шэнэ түхэлэй продукци бүтээн гаргахыень, научно-техническэ үйлнүүдые хэрэглэхэ гэжэ шармайн оролдохыень предприятинуу- адхахаар оршон байдал хангаха шухала гэжэ КПСС-эй XXIV съезд онсолон тэмдэглэгдээ һэн. Зарим хүтэлбэрилэгшэд научно-техни- дэбжэлтэ түйлахые хүсэдэг хэбэртэйгээр хэлэдэг аад, үнэндөө шэ- нэнһээ далтиран хулжадаг, оролдолго хүсэлэлгэ гаргалгаһаа зай- жэ һэдэдэг байна. Ажал хэрэгтээ зохёон байгуулхы эдэбхи, үүс- эзэр хандаад лэ байбал, научно-техническэ түйлалтануудые ажа- циалис байгуулалтын эрхим шанарнуудтайнь нягтаар холбожо ша- .

артийна организацинууд нобшо хойрог ба хүдэлсэгүй хужүүн ябада- уушан дадаһан юумэндээ дашуурдаг, тиигээд урагшаа дабшаха яба- һаад татадаг ямаршье үзэгдэлнүүдтэй эрид шууд тэмсэхэ зэргэтэй. болон техникын шэнэ түйлалтануудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хэ- эдэбхигүй хужүүнээр, хамаагүйгеер хандадаг ушарнуудтай эбсэхэ ди. Энэ ушарта шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгын нүлөө ехэтэ е һайнаар, хүсэд бүрин хэрэглэхэ шухала.

ртийна организацинуудай уялга юуб гэхэдэ, КПСС-эй XXIV съездын заабаринуудые хүтэлбэри болгон, обществын ниитэ-политическэ, ическа, соёлой бухы һалбаринуудта шэнэ, түрүү юумэ дэлгэрүүлхээр арга боломжо хангаха ёһотой болоно. Энэмнай байгша оной ба юһэ- абан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социа- рысөөе шэнэ түхэл формонуудаар баяжуулан, үдэр бүри гайхамшаг үдые дэлгэрүүлдэг олониитын зохёон байгуулхы үүсхэлые бухы урмашуулан дэмжэхэ гэһэн удхатай. Энэмнай — шэные үүсхэгшэ- эм олон болохынь тула, ухаалан зохёолгын ба урлан нарижуул- рэг хүгжөөхын, үйлэдбэрилгэ, хүтэлбэри ба хүдэлмэриин онол арга нарижуулан һайжаруулха зорилготой үнэтэ дурадхалнуудые хэрэг- тула тон таарамжатай оршон байдал хангаха гэһэн удхатай. Энэ- — зохёон байгуулхы зоримгой бэдэрэлгэнүүд ба тодорхойлгонуудые үсэл түрүүлхээр оршон байдалые эрдэм, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй хангаха гэһэн удхатай. Шэнэ юумэн тээшэ эрмэлзэлгын мэдэрэл ическэ хүдэлмэридэ илангаяа эли тодоор харагдадаг. Бодото хэрэгтэ хэ зэргэтэй теори ажабайдалһаа гээгдэхэ ёһогүй. Хэрэгээ буураһан тодорхойлгонуудые дабтабал, шэнэ зорилгонуудта шэнэ гуримаар шадабаригүй гү, али хүсэлэнгүй байбал—коммунис байгуу- хэрэгтэ хоро хохидол лэ ушаруулжа болохо байна.

эбхитэй тэмсэлшэдэй, зохёон байгуулагшадай шанарые КПСС гэ- э нэбтэрүүлхэдээ, «үсэгэлдэрэй бэшэ, харин үглөөдэрэй зорилго- ушаа тон анхаралтайгаар хандахыень коммунистһаа хүлеэхэ ёһотой- эһэн Ленин багшын заабариие партимнай үндэһэн болгоно. КПСС-эй съездын тодорхойлһон иимэл зорилгонууд шэнэ юумэн тээшэ эрмэл- үндэр дээдэ мэдэрэлтэй байха эрилтэ коммунистнуудай үмэнэ таби- нинэй партиин, шэные үүсхэгшэдэй партиин эрхим тэмсэлшэд бай- ула үдэр бүриингөө ажалда эдэбхи үүсхэл гаргахыень уялгана.

«Правдын» июниин 28-най түрүү бэшэг.

Репортаж
НООҺО ХАЙШАЛАЛГЫН ПУНКТДА

Колхозой түб—Оронто тосхоной хойто захада түхеэрэгдэһэн шифер хушалтатай ута байрын газаагуур хүн зон хүлгөөтэй. Эндэ хонидой нооһо хайшалха 48 машинкатай пункт эмхидхэгдэнхэй.

— Хонидойнгоо нооһо хоёрдохи үдэрөө хайшалжа байнабди. Бүхыдөө 12 мянга гаран хонид хиргагдаха,—гэжэ эндэ байһан колхозой главна зоотехник Владимир Ниндаков мэдүүлбэ.

Пунктын хүдэлмэритэй танилсахада, һонирхолтой, һайн юумэнүүд олон үзэгдэбэ. Нэн түрүүн эндэ хонидые уянгүйгөөр, түргэнөөр хайшалха арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Байрын хахад хуби иимэ аргаар хони хайшалхаар түхеэрэгдэнхэй. Бүхыдөө 20 хүн энэ аргаар хиргана.

Шэнэ аргаар хүдэлэгшэдэй дундаһаа Биликто Бадмаев, Мунко Будаев гэгшэд шалгарна. Эдэ хүбүүд үдэртөө 30—35 хони хайшална. Мунко Будаев нёдондо колхоз дотороо эрхимлэжэ, чемпион солодо хүртэһэн байна.

Колхозой энэ шухала хүдэлмэридэнь туһалхаяа Улаан-Үдэ городһоо хүдөө ажахын техникумэй 22 һурагшад ерэһэн байна. Мүн нютагайнь һургуулиин һурагшад бии.

— Үдэртөө мянган хониной нооһо хайшалжа, энэ хүдэлмэрээ июлиин 10 хүрэтэр дүүргэхэбди,—гэжэ колхозой партийна комитедэй секретарь П. Нимаев хэлэбэ.

Түрүүшын үдэр ахалагша хонишон Н-С. Бадмаевай отарынхи хайшалагдаа. Үглөөдэрынь В. Сабадаевай отара асарагдаа. Түрүүшээр эрэ түлгэнүүдэй, эрьенүүдэй 6 отарын нооһон хайшалагдахаар график табигданхай. Удаань эхэ хонидой отаранууд, эмэ түлгэнүүд, эгээн һүүлдэ хусануудай нооһон хайшалагдахаар хараалагданхай.

Хайшалагдаһан хүбэн сагаан нооһон шэгнүүр дээрэ табигдажа, тоо бүридхэгшэ Ч. Нимаев паринаар тэмдэглэнэ. Тэндэһээ зоотехник Евгения Жамсарановна Доржиевагай гарта нооһон орожо, класс классаараа илгагдана.

Илгагдаһан нооһон тусхай түхеэрэгдэһэн хорёод таһалганууд соо суглуулагдаад, хожомынь прессээр ябталагдажа, гүрэндэ тушаагдахаар бэлдэгдэнэ, нооһоной шанар, класс тодорхойлһон тэмдэг хэгдэнэ.

— Энэ жэлдэ 450 центнер нооһо гүрэндэ худалдаха түсэбтэйбди. Тэрэнээ заабол дүүргэхэ гэжэ оролдонобди,—гээд колхозой главна зоотехник харюусаа.

Пунктын хүдэлмэри нарин гуримтай. Үглөөнэй 7 часһаа эхилээд, үдэшын 7 час хүрэтэр хайшашад ажаллана. Үдын эдеэн 12 часта, үдэшын сайлалган 4 часта болоно.

Хайшашадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Тэдэнэрые урмашуулха гурим колхозой правлени, парткомтодорхойлһон байна. Тэрэнэй ёһоор, 800 хони хайшалжа, 24 центнер нооһо абаһан хүндэ М-104 түхэлэй мотоцикл шан үгтэхөөр тогтоогдонхой. Мүн тэрээнһээ зуун хони доогуур хайшалагшада—костюм, удаадахидтань велосипед, радиоприемник, колхозой амаралтын байшанда түлөөһэгүйгөөр амарха путевко, гарай час гэхэ мэтэ шан үгтэхэ юм.

Хайшашадай һаадгүйгөөр ажаллахын тула машинкануудые тааруулха, хутагануудыень һайнаар хурсадаха гээшэ ехэ удха шанартай. Энэ харюусалга ехэтэй хүдэлмэридэ пунктые даагша Иван Замбулаев, Федор Ринчинов, Даба Будаев гэгшэд һайнаар хандажа, магтаал хайрада хүртэнэ.

Хайшашадай хэһэн хүдэлмэриин дүн үдэр бүри согсологдожо, дүн харуулгын самбарта бэшэгдэнэ. Эндэ партийна, комсомолой бүлэгүүд байгуулагданхай. Мүн хүдэлмэриин шанар шалгажа байха арадай хиналтын пост бии. Пунктын байдалые харуулжа байха «Дайшалхы хуудаһан» гаргагдана.

Теэд пунктын хүдэлмэридэ дутагдалнууд баһал ушарна. Эндэ дүршэл шадабари ехэтэй хайшашад үсөөн байна. Хайшашадай олонхинь түрүүшынхеэ ажаллажа байһан хүнүүд. Тиимэһээ колхозой правлени урда жэлнүүдтэ хайшашадаар ажаллаһан хүнүүдые нэмэжэ табиха хэмжээ абажа байна. Энэл шалтагаан дээрэһээ хонидой нооһо дабхар хиргаха, хонидой бэе гэмтээхэ, нооһо бэедэнь үлөөхэ баримтанууд түрүүшын үдэрнүүдтэ үзэгдэһэн байха юм.

Б. ГЫЛЫКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. В. БАДМАЕВ түргэн аргаар хониной нооһо хайшалжа байна. 2. Колхозой чемпион алдартай хайшашан М. БУДАЕВ (зүүн талын), пунктые даагша И. ЗАМБУЛАЕВ гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

Авторай фото.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭБДИ

Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хони үсхэбэрилдэг гурбадахи фермын коллектив ажалдаа амжалта ходо түйладаг тула колхозой правлени болон парткомой дамжуулгын Улаан тугта хэдэн дахин хүртэһэн байна. Ушар юуб гэхэдэ, энэ фермын хонишод үбһэ тэжээл бэлэдхэлдэ ехэ анхарал хандуулдаг байна бшуу. Тэдэнэр эртэ хабарһаа сабшалангаа уһалжа эхилдэг. Тус бригадын луговодууд Бато Дымбренов, Бубей Лубсанов, Радна Очиров энэ ажалдаа дүй дүршэл ехэтэй болоһон хүнүүд. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэнэр уһалагдадаг 280 гектар сабшалангай гектар бүриһөөнь 14 центнер үбһэ ногоо ургуулжа шадаһан байна. Мүнөө жэлдэ эндэхи луговодууд ажалай улам ехэ амжалта түйлаха зорилго табинхай.

— Гектар бүриһөө 16-һаа доошо бэшэ центнер үбһэ хуряаха уялга абанхайбди. Уялгаяа дүүргэхэл байхабди,—гэжэ ахалагша луговод Бубей Лубсанов хөөрөө бэлэй.

С. БАИРОВ.

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХӨӨР

Партиин XXIV съездын урда тээ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, һуралсалай «Байкал» ажахын малшад, һаалишад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаһан байгаа.

Тэрэнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, ажахын коллектив һаяшаг СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшадай профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта хүртөө һэн.

Энэ тугаа жэлэй дүүрэтэр алдахагүй гэһэн нэгэ хүсэл эрмэлзэлгэтэйгээр ажахын һаалишад, малшад, тугалшад габшагай шангаар хүдэлнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо үнгэрһэн таба һара соо эндэхи һаалишад үнеэн бүриһөө 1917 килограмм һү һаагаа. Ажахы соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ түбэй фермынхид хододоо түрүү һуури эзэлжэ, жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 2055 килограмм һү һаагаа. Посельскиин фермэ эдэнэрһээ тиимэшье холо гээгдээгүй.

Байгша оной үнгэрһэн таба һарын дүнгөөр бүхы 28 һаалишадай арбаниинь үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2000 килограммһаа дээшэ һү һаанхай. Жэшээлхэдэ, бэрхэ һаалишад А. С. Пузыревич, С. П. Степанова, Д. Л. Дондоков, В. П. Зайцева гэгшэд бүришье ехэ һү һаагаа. Тусхайлбал, Анастасия Пузыревич энэ үе соо үнеэн бүриһөө 2792 килограмм һү һаажа, мүрысөөндэ эрхимлээ. Үнинэй һаалишад Л. Н. Седых, А. Ф. Рандина, Л. И. Мяханова гэгшэд баһал һү һааха уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Һү ехээр һааха, тугал, буруудые түргэн түлжүүлхэ, һайнаар таргалуулха хэрэгтэ мал адуулагшадынь ехэхэн хубита оруулна. Дүршэлтэй малшад Ф. А. Телешев, Ц. Е. Петрова, бурдууг зөөдэг автомашинын жолоошод М. И. Хохлов, В. Е. Шулунов гэгшэдэй нэрые дурдангүй үнгэржэ болохогүй.

Үсхэбэридэ табигдаха һайн үүлтэрэй тугалнуудые харууһалдаг Гүрэльбын фермын малшан Л. Н. Загузина үнгэрэгшэ май һарада тугал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 1064 граммаар нэмээгээ.

Малшад, һаалишадайнгаа габшагай шангаар ажаллаһанайнь ашаар «Байкал» ажахы гүрэндэ мяха тушааха хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээд, мүнөө һү һааха даабаряа болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө эрмэлзэнэ. Түсэбэйнгөө ёһоор 6500 центнер һү тушааха аад, үнгэрһэн таба һара хахад соо 6200 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулаа.

С. ХАЛТУЕВ,
ажахын парткомой секретарь.

Улаан-Үдын аймаг.

—о—

ТҮРҮҮ ҺУУРИ ЭЗЭЛХЫН ТҮЛӨӨ

—о—

Бидэ, Түнхэнэй Саянай совхозой 4-дэхи отделениин Нугын фермын малшад болон һаалишад үнинһөө хойшо зунай үедэ бэлшээри һайнтай газарнуудта зуһадаг болоһон байнабди. Тиихэдээ үнгын гоё газарта, һүнгэ һайхан ногоон дээрэ малаа бэлшээжэ тэбээрүүлдэг. шэмэ абхуулжа, һү һаалияа нэмээдэг гээшэбди.

Манай фермэ анхандаа һү һаалгаар гээгдэнги байһан юм. Малшад болон һаалишадай оролдолгын хүсөөр нилээд урагшаа дабшажа, түрүү зэргэдэ гараа. Жэшээнь, бидэ мүнөө һү һаалгаар аймаг соогоо хоёрдохи, колхоз дотороо нэгэдэхи һуури эзэлнэбди. Жэлэй эхинһээ хойшо түрүү һууриия алдангүй ябаһанай ашаар, коммунис ажалай фермын нэрэ зэргэдэ хүртөөбди.

Һү абалгаар байгша оной түрүүшын кварталай, мүн энээшье кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Энэ амжалтада совхозоймнай түрүү һаалишад У. Черепанова, М. Лопсонова, Д. Жартаева, М. Хрущ, В. Дружинина гэгшэдэй хубита ехэ. Эдэнэр туд бүридөө хорёод үнеэ һаана. Һаалишан бүхэн сүүдхэдээ 150 литр һү һаадаг байха юм. Фермымнай олохон һаалишад ба малшад коммунис ажалай ударнигай тэмдэг абанхай. Бишье энэ фермэ дээрэ 14 жэл соо хүдэлнэб. Тиимэһээ фермынгээ байдал, ажал хүдэлмэритэй яһала танил болоһон байхаб.

Бидэ мүнөө жэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, тэрэнээ дүүргэхэ бата найдабаритайгаар ажалланабди.

В. ШАГАНОВ,
малшан.

АЖАЛАЙ ШЭНЭ ИЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ
Алтайн хизаарта Ленинэй хоёрдохи орден барюулагдаба

РНАУЛ. (ТАСС-ай корр. расев, И. Новиков). Талата алиг Алтайн ажалшадай ехэ ланта һайндэр болобо. Ал- хизаарай ажалшадай эгшэдэй суглаан дээ- э июниин 27-до Ленинэй хи орден барюулга болоо. й ажахые хүгжөөлгөөр табан түсэбэй даалгабаринуудые элгэдэ ехэ амжалтануудые анайнгаа түлөө хизаарай ад Эхэ ороной дээдэ хайра- тэһэн байна. СС-эй ЦК-гай Политбюрогой н, КПСС-эй ЦК-гай секре- Ф. Д. Кулаковые баярай суг- а хабаадагшад халуунаар уг- КПСС-эй ЦК-гай Политбюро- остав хүндэтэ президиумдэ ехэ дэбжэлтэтэйгээр һунгагдаа.

Дээдэ хайрада хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, сугларагшадые, тэдэнээр дамжуулан хизаарай бухы ажалшадые Ф. Д. Кулаков КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө халуунаар амаршалаа. Эхэ оронойнгоо аша туһада зорюулан, ажалда шэнэ, ехэ амжалтануудые түйлахыень тэдэндэ хүсөө.

Ленинэй хоёрдохи орденоор Алтайн хизаарые шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые Ф. Д. Кулаков уншаа, баярай суглаанда хабаадагшадай нэрьемэ альга ташалган доро ордениие хизаарай тугта зүүлгэн бухэлөө.

Түгэсхэлдэнь КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин Алтайн крайкомой нэгэдэхи секретарь А. В. Георгиев үгэ хэлээ. Алтайн хизаарай ажалшадай түйлалтануудые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ гүнзэгы баясхалан хүргөө, хоёр орденто хизаарай хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци коммунис байгуулалтын хэрэгэй тулада хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллаха, партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө саашадаа эдэбхитэйгээр тэмсэхэ гэжэ найдуулаа.

Эдир залуушуулай һайндэр

Июньдэ наратай дулаан, бороотой ба үбһэ ногооной ехээр ургажа байдаг шэнги совет залуушуулай үдэр—баяр баясхалангай һайндэр болоо. Тогтоһон заншалай ёһоор, июниин 27-до манай ороной бүхы городууд ба тосхонуудай хэдэн олон миллион залуу гражданинууд партидаа, түрэл орондоо үнэн сэхэ, коммунис байгуулалтын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхаар шиидэнги байдагаа харуулаа.

Мүнөө жэлдэ эдир залуушуулай һайндэр залуушуулай интернациональна хоёр ушартай—совет болгар хани барисаанай түрүүшын фестивальтай, социалис оронуудай ниислэлнүүдэй залуу түлөөлэгшэдэй Москвада болоһон уулзалгатай тохёолдоо.

Залуу москвагайхид һайндэрые баяр баясхалантайгаар тэмдэглээ. Үнинэй большевигууд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеранууд, завод, фабрикануудай суута хүнүүд ниислэлэй Культурын паркнууд болон ордонууд соо залуушуултай уулзаа. Тушинода авиационно-спортивна һайндэр боложо, залуу пилодууд, парашютистнүүд, авиамоделистнүүд ниидэлгын шадабари болон эрэлхэг габьяагаа харуулаа, СССР-эй ВДНХ-да туристнуудай слет болоо. Залуушуулай үмэнэ уран зохёолшод, поэдүүд, композиторнууд үгэ хэлээ, уран һайханай бүлгэмүүдэй коллективүүд зүжэг наада харуулаа.

Комсомолшууд-москвагайхидай олон мянган хүнһөө бүридэһэн колоннын Горькиин үйлсөөр ябажа гарахань толотомо һайхан байгаа. Тэдэнэр Белорусска вокзалһаа Кремлиин эртэ урдын хананууд хүрэтэр ябажа ошоһон байна. Үдэшэнь Кремлиин Съезднүүдэй ордон залуушуулай һайндэрэй түб болоһон байха юм.

Социалис оронуудай ниислэлнүүдэй эдир залуу хүбүүд, басагад Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо ерэжэ, залуу москвагайхидта айлшалаа. Һайндэрэй митинг болоо.

Хүдэлмэридөө ба һуралсалдаа, партиин асари ехэ хараа түсэбүүдые, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ эрмэлзэлгэдээ совет залуушуул хүсэ шадалаа гамнахагүй гэжэ этигэжэ байһанаа ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Е. М. Тяжельников элирхэйлэн мэдүүлээ. Пролетарска интернационализмын ленинскэ гол ёһонуудта совет залуушуулай үнэн сэхэ байдаг тухай хариин оронһоо ерэһэн аха дүүнэрээ үгэ хэлэгшэ найдуулаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ эльгээгдэхэ бэшэгые митингдэ хабаадагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр, нэгэн һаналтайгаар баталан абаа.

(ТАСС-ай корр.).

МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ КОНКУРС

Һаяын үдэрнүүдэй нэгэн һэн. Ленинэй орденто Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй проходнойн үүдэн хаагдажашье үрдинэгүй. Хүдэлмэришэд хойно хойноһоо һубарин инструментальна цех тээшэ ошонод. ЛВРЗ-гэй эрхим токарь, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Борис Захарович Поздеев тэдэнэй дунда хүхюун соготойгоор хөөрэлдэн алхална. Ямар нэгэ һайндэрэй болоһон мэтэ бултанай шарай согтой хүхюун. Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй, авиационно, «Теплоприбор», прибор бүтээлгын, судна бүтээлгын заводуудай эрхим түрүү слесарьнууд, фрезеровщигууд залуу мэргэжэлтэдэй республиканска конкурсдо хабаадалсахаяа иишэ ерэжэ ябаһан байба.

Уданшьегүй үдэрэй 10 час болобо. Конкурс үнгэргэхэ комиссиин түрүүлэгшэ Борис Захарович Поздеев эндэ сугларагшадые халуунаар амаршалан, амжалта түйлахыень хүсэбэ. Тиигэһээр хүн бүхэн даабари абажа, габшагай шангаар хүдэлжэ оробод. Энэ мүрысөөндэ республикымнай заводуудай эрхим түрүү 12 слесарь, 9 фрезеровщик хабаадалсаа.

Авиационно заводой залуу фрезеровщик Цырен Дамбаевич Дамдинов хамагһаа урид даабаряа дүүргэжэ, эрхим һайн шанартай деталь бүтээбэ. Һаял хорин хоёртой боложо ябаһан аад, нилээд дүршэлтэй хүдэлмэришэн байһанаа харуулба. Тиигэжэ Цырен Дамдинов чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой зүгһөө Хүндэлэлэй грамота, 50 түхэригэй мүнгэн шан абаба. Слесарьнүүдэй дунда мүн лэ шанга мүрысөөн болоо. ЛВРЗ-гэй инструментальна цехэй слесарь И. В. Федоров бэшэнэйнгээ дундаһаа эрхимлэжэ, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлһэн слесарь болон фрезеровщигууд мүн лэ ВЛКСМ-эй обкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдажа, мүнгэн шангуудые абаһан байха юм.

Залуу мэргэжэлтэдэй дунда иимэ конкурс жэл бүри үнгэргэгдэдэг болонхой. Энэнь тон лэ һайшаалтай.

В. ИВАНОВ,
ЛВРЗ-гэй локомотиво-хабсаралтын цехэй комсорг.

Москва городой промышленность 1971 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ

ртиин XXIV съездын шиидхэ- үүдые бэелүүлхын түлөө со- с мүрысөө үргэнөөр дэлгэ- энэй үндэһөөр, Москвагай шленна предприятинуудай ктивүүд ажалдаа шэнэ ам- нуудые түйлаба. Продукци далгын, олонхи шухалын а зүйлнүүдые бүтээлгын энэй талаар 1971 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб болзорһоо урид, энэ оной июниин 27-до дүүргэгдээ.

Нилээд ехэ хэмжээнэй булад прокат, металл отолдог орёо нарин станогууд, приборнууд, автомат хэрэгсэлнүүд ба тоололгын техникэ, хүдөө ажахыда хэрэгтэй машинанууд болон механизмуудые, тэдэндэ хэрэгтэй запасной частьнуудые, арһан гутал, кондитерска зүйл, телевизор ба бусад продукци июниин эсэс хүрэтэр ниислэлэй промышленность түсэбһөө гадуур гаргаха байна.

Үйлэдбэриин хэмжээнэй бухы ургалта, 1971 оной социалис уялгануудаар хараалагдаһанай ёһоор, ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар хангагдаһан байха юм.

КОМСОМОЛ НЭРЭДЭЭ ХҮРЭМӨӨР БАЙЯ

Түрэл Коммунис партиин XXIV съездын боложо дүүрэhээр хоёр hараhаа үлүү саг үнгэрбэ. Энэ үедэ манай республикын комсомолшууд болон залуу үетэн съездын хүдэлмэриин дүнтэй, юhэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдтэй гүн hонирхолтойгоор танилсажа, шудалжа байна. Тэрээнтэй хамта өөhэдынгөө бэелүүлхэ зорилгонуудые тодорхойлно. Тиигэхэ ёhотойшье. Партиин хараалhан хэрэгтэ залуушуул хам оролсожо, эдэбхитэйгээр бэелүүлэлсэхэ уялгатай ха юм.

Табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа, оюун бодолоо зорюулха гэhэн уряатайгаар социалис мүрысөөн мүнөө дэлгэрэнхэй. Табан жэлэй түсэб 3,5 жэлэй туршада дүүргэхэ гэhэн авиазаводой Олег Кудряшовой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригадын үүсхэл республика доторнай үргэнөөр дэмжэгдээ. Энэ бригадынхид мүнөө сентябриин түсэбөөр хүдэлжэ байна. Апрель соо тус коллектив hарынгаа даабари 256 процент дүүргэhэн байгаа. Табан жэлэй түсэб дүрбэн жэл соо бэелүүлхэ гэhэн КПСС-эй XXIV съездын делегат, Социалис Ажалай Герой Д. К. Тумуровагай үүсхэлые Улаан-Үдын сэмбын фабрикын басагад, хүбүүд халуунаар дэмжээ.

Социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, эрхим амжалта туйлагшадай ажал хэрэгые алдаршуулхын тула юhэдэхи табан жэлэй Хүндэлэлэй дэбтэр, ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг, дамжуулгын улаан вымпелнүүдые бии болгохо, ажалай түрүүшүүлэй галерей байгуулха гэhэн шиидхэбэри комсомолой обкомой пленум абаhан байна.

Научно-техническэ революциин ехэ туйлалтые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ комсомолой организацинуудые эдэбхитэйгээр хабаадуулха шухала байhан тушаа ВЛКСМ-эй ЦК анхаралаа онсо хандуулаа. Тэрэ эрилтыень бэелүүлэн, ВЛКСМ-эй обком СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалтай нэгэн хамта, республикын залуу эрдэмтэдэй түрүүшын конференци зарлаhан байна. Тэндэ табн шахуу залуу эрдэмтэд элдэб элидхэл, мэдээсэлнүүдые хэhэн. Һайн хүдэлмэринүүдынь Эрхүүдэ болохо зональна конференцидэ табигдахаар hанамжалагдаа.

Залуушуулай научно-техническэ ургалтада комсомолой организацинууд анхаралаа hайса табиха ушартай. Мүнөө үедэ областной комсомольско организациин зэргэдэ 6 мянга гаран залуу урлан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод бии юм. Тэдэнэр энэ жэлэй түрүүшын гурба hарын туршада 4500 гаран элдэб янзын дурадхал оруулаа. Тэдэнэй экономическа үрэ дүнгые согсолходо, 267,4 мянган түхэригэй болодог. Гадна областной комитет министерствэнүүд болон элдэб зургаануудтай суг янза бүриин конкурс эмхидхэдэг заншалтай. Энэ жэлдэ хорин ондоо мэргэжэлээр конкурс соносхохо түсэбтэй гээшэбди. Залуу парикмахернуудай, жолоошодой, машинаар үнеэ hаагшадай, телеграфистнуудай болон бусадай конкурс боложо дүүрээд байна. Гэбэшье комсомолой зарим организацинууд энэ шухала хэмжээ ябуулгада хайхарамжагүйгөөр хандана, энээнииє олониитын болгохо ябадалые хойшонь татана гэжэ тэмдэглэмээр.

Ажалай журам бэхижүүлхэ, ажалай эмхидхэл hайжаруулха, «Комсомолшуудай арьбалалтын жаса» байгуулха хүдэлөөе үргэдхэхэ тэмсэлые улам дэбжээхэ эрилтэ табигдана. Үйлэдбэриин арга боломжонуудые гүйсэд ашаглаха, арьбалалтын гурим нягтаар сахиха зорилгоор соносхогдоhон бүхэсоюзна харалга үргэлжэлүүлхэ уялгатайбди. Тиимэhээ түбхын түрүүндэ «Комсомолой прожекторэй» хүдэлмэри улам эдэбхижүүлхэ хэрэг гарана. Мүнөөдөө республикын комсомолшууд болон залуу үетэн «Комсомолшуудай арьбалалтын жасада» 2.230 шахуу мянган түхэриг оруулаад байна. Железнодорожно, Советскэ районуудай, Кабанскын болон бусад хэдэн аймагуудай комсомольско организацинууд энэ хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр хабаадана. Тиибэшье hаань, хэмгүй ехэ арга боломжоёо дууhан хэрэглэжэ шаданагүйбди гэжэ мэдэрхэ шухала.

Юhэдэхи табан жэлэй үедэ республика доторнай шэнэ барилганууд олоор бодохо байна. Эдэ барилгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаха гээшэ комсомолой областной организациин гол зорилго болохо ёhотой. Сэлэнгын ЦКК-е бодхоолго — үнгэрhэн табан жэлдэ комсомолой габшагай барилгань байгаа. ВЛКСМ-эй обкомой зуушалгаар Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилга бүхэсоюзна комсомольско габшагай барилгануудай тоодо оруулагдаа. Иимэ болохолоорнь, бидэ ехэ харюусалгатай даабари өөр дээрээ даажа абаба гээшэбди. Энэ ехэ барилгын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар эмхидхэхэ, жэшээтэ ажалай, болбосон янзын барилга болгохо эрилтэ ВЛКСМ-эй обкомой, Сэлэнгын райкомой үмэнэ мүнөө табигдана.

Студентнүүдэй барилгын отрядууд барилгашадта яhала ехэ туhа хүргэдэг боложо байнхай. Энэ жэлдэ 3000 гаран студентнэр аймагуудтахи элдэб барилганууд дээрэ ошожо хүдэлхэнь. Мүнөө ажахынууд болон барилгын эмхи зургаануудтай хэлсээ баталалга дүүрэнтэхэ дүтэлөө. Индустриально-педагогическа техникумэй hурагшадай отряд Петропавловка тосхондо, лесотехническэ техникумэйхид Хориин. Хэжэнгын аймагуудта хүдэлхөөр, хэлхеэ холбооной электротехникумэй студентнэр Баргажанай аймагта хэлхеэ холбооной утаhа шэжэм татахаар ошоод байна.

Энэ хэрэг эмхидхэлгэдэ hаад ушаруулдаг, hанаа зобомоор юумэн баhа тохёолдодог. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд, нютагуудтахи зарим организацинууд хүдөө газарта барилга хэхээр ошоhон залуушуулда туhалдаггүй, тэдэнэй хүдэлмэри болон ажабайдал тушаа анхаралаа табидаггүй байhан баримтанууд бии гээшэ. Энэ талаар «Бурятцелинстрой» трестын мэдэлэй аймагуудтахи эмхинүүд илангаяа албан хойрогоор, хайша хэрэгээр хандадаг. Үнгэрхэдөө, Бэшүүрэй аймагай Бодонгуудай, Түнхэнэй аймагай Туранай, Сэлэнгын аймагай Химнын совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ВЛКСМ-эй обкомдо захилтайгаар хандаhаншье hаа, hүүлдэнь студентнэрэй ошоходо, оро бодогүй арсажархиhан байгаа юм. Энэ жэлдэ иимэ юумэн бү ушараг лэ гэжэ hанаха саг гарана.

Партимнай хүн зоной ажаhуудалай материальна, культурна байдал hайжаруулха, тэдэнэй алибаа хэрэглэмжэ гүйсэд хангаха асуудалда анхаралаа онсо табина. Энэ хэрэгые партиин экономическа политикын гол зорилгонь гэжэ тоолоно. Тиимэhээ хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиие, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудые шухала кадрнуудаар бэхижүүлгэ хадаа комсомолой гол анхаралаа хандуулха хэрэг гэжэ ВЛКСМ-эй Центральна Комитет тоолодог байна. Тэрэ уряаень бэелүүлэн, энэ табан жэлэй туршада эдэ hалбаринуудта адаг 2250 хүбүүд, басагадые комсомольско путёвкотойгоор эльгээхэ гэhэн зорилго обкомой пленум хараалаа. Тиихэтэеэ хамта, Улаан-Үдэдэ бодхоогдожо байгаа ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшангай барилгые мүн лэ комсомольско габшагай барилга гэжэ нэрлээ.

Али бүхы хүгжэлтэ, ажаhуудалаймнай hайжаралга хадаа хүдөө ажахын байдалhаа сэхэ дулдыдаха байhаниинь мэдээжэ. «Мал ажал — комсомолой габшагай хэрэг» гэhэн уряа доро социалис мүрысөө дэлисэ ехэтэйгээр дэлгэрүүлэе гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум бүхы комсомолшуудта, залуушуулда хандаа. Тиимэ байха ёhотойшье aaб даа. Хүдөөдэ малшан гээшэмнай шиидхэхы шэнжэтэй, хүндэтэйшье мэргэжэл гээшэ. Үе наhаараа мал ажалда ябаhан хүнүүдээ халаха, тэдэнэй ажалша хэрэгые залуу наhатан лэ үргэлжэлүүлхэ үүргэтэй бшуу. Тиимэhээ энэ түсэбтэ табан жэлэй хугасаада республикын мал ажалда хүдэлхөөр комсомолой путевкотойгоор 2000 хүбүүд, басагадые эльгээхэ гэжэ хэлсэгдэбэ. Бүри энэ жэлдэ дунда hургуули дүүргэhэн 800 гаран хүбүүд, басагаднай түрэл нютагтаа, түрэлхидэйнгөө хүдэлжэ байhан ажахыда үлэхэмнай гэжэ мэдүүлээд байна.

Гэхэ зуура, иимэ зорилгын табигдаад байхада, хүдөө нютагуудтай комсомолой организацинууд мал ажал саашадань хүгжөөхэ тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха зорилгоор эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри бүтээхэ, шухала шухала хэмжээнүүдые абаха уялгатай болоно. Илангаяа мал ажал хүгжөөлгын гол асуудал — тэжээл бэлэдхэлгэ харюусалга дороо абаха ёhотойбди.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ ехэ тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсаhан республикын комсомолшууд болон залуу үетэн зорилондоо хүрэхэ байhаниинь дамжаггүй. Зүгөөр энэ эрмэлзэлэй эдэбхи үүсхэлhээ, эмхидхэхы, эльсүүлхы, хүмүүжүүлхы хүдэлмэрhөө горитой дулдыдаха байна. Тиимэhээ комсомолой эхин организацинууд, комитедүүд, райкомууд өөhэдынгөө үүргэ ба харюусалгые улам дээшэлүүлхэ, бүхы ажал ябуулгые эмхидхэн толгойлхо уялгатай.

В. РАДНАЕВ,
ВЛКСМ-эй обкомой секретарь.

НОГОО ҺАЙНААР УРГУУЛАГШАД

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эрхим луговод Б. ДАНСОРУНОВАЙ дүй дүршэлhөө

Үбhэ ногоо ургуулха талаар Сэлэнгын аймагай чемпион солотой Бальжи Жалсанович Дансоруновай звеногой ажалтай, тэрэнэй баян дүй дүршэлтэй hаяхан танилсаhан байнабди. Тэрээн тухайгаа хүндэтэ уншагшадтаа хөөрэжэ үгэхэ хүсэлтэйбди.

Колхозой центр Тохой hууринhаа хойшоо 5-6 километр ябаадхихада үзэсхэлэнтэ гоё Аршаан уулын хормойдо, Нүүдэлшэ гэжэ газарта энэ луговодой звенодо даалгагдаhан 220 гектар сабшалан нэмжыдэг. Тэрэнэй хахадынь Дээдэ-Голдообиной, нүгөөдэнь — Доодо-Голдообиной ханаабуудаар ундалуулагдадаг юм. Звенодонь хамтадаа гурбан хүн ажаллана. Звеное даагшаhаа гадна, тэрэнэй хани Дымбрыл, эдэбхитэй колхозник Ойдоп Дашинимаев гэгшэд хамта хүдэлдэг.

Ахалагша луговод, тэрэнэй туhалагшадай аша габьяа юун бэ гэхэдэ, тэдэнэр үбэл зунгүй сабшаландаа hаналаа табижа, бүхы сэдьхэлээрээ ажаллажа, үбhэ ногооной баян ургаса туйлана бшуу.

— Бидэ луговодуудай хэhэн ажалые зарим хүнүүд хүсэд ойлгодоггүй, сэгнэдэггүй. Газарhаа гараха юумэн гараал юм ааб даа гэhэншүүгээр hанадаг гээшэ,— гээд Бальжи Жалсанович шарайгаа бага зэргэ барагад гүүлэн хөөрэнэ.—Бидэнэрэй хэhэн юумэеэ, алхалан гараhан газараа саарhан дээрэ оруулха болоо юм hаа, тоо томшогүй юм ааб даа. Теэд бидэнэр тэрэниие тоолохо бэшэ, харин ногоол hайнаар ургуулхые хүсэнэ бшуубди.

Үнэхөөр луговодууд үглөөнhөө үдэшэ болотор, хабар эртэhээ үбhэндэ оротор, тэнгэриин үдэр бүхэндэ ажаллажал ябадаг, тэдэндэ амаржа, сэнгэжэ hууха заб балай байдаггүй.

— Сабшаламнай бүхыдөө тоонпой налуу, түргэн хаташадаг газарта юм, — гээд солото луговод хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— Тиимэhээ түргэ түргэн, гурба-дүрбэ хоноод лэ уhалаагүйдэ аргагүй.

Хоёр зуу гаран гектарые гурбан хүнэй хэдэн удаа ундалуулхын тула ехэ шадабари, оролдолго хэрэгтэй байhаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ ааб даа. Эдэнэр хабар эртэ, заримдаа мартын тэн багаар hайрамай урдажа захалхалаар тэрэниие алдангүйгөөр сабшалан руугаа табидаг дүршэлтэй.

— Һайрам гээшэмнай сабшаланда шара тоhон шэнги бшуу даа, — гээд луговод анхарна. — Энэ жэлдэ саhан бага байжа, hайрам биратай ябаагүй. Нэгэ үдэр дулаан болоод, хоёр үдэртэнь хүйтэржэ байдаха, ногооншье биратай урганагүй. Май hара хура бороогүй байжа, Загастай голнайшье уhаар бага боложо, луговодуудай хоорондоо уhаяа булялдажа хэрэлдэхэhээ бэшэ юумэн үгы.

Иигэжэ хэлээд, луговод хүрзэеэ газарта шаажа, «харагты даа, иимэ бирагүйгөөр урдажа байhан уhаар эды шэнээн ехэ газарые ундалуулжа хэзээ дүүргэхэбибди» гэнэ. Нээрээшье луговодой гомдохо голхорхонь буруу бэшэ. Теэд яахаб. Бэшэ звенонуудта уhан баhал хэрэгтэй.

Бальжи Жалсанович луговод болоhоор нэгэ зохид түхеэрэлгэ хэhэн байна. Урдань гол ханаабhаа уhалагдадаг газараа ундалуулхын тула эрьеыень малтажа, сабшалан руу табидаг байгаа. Уhалха бүреэ ханаабай үндэр эрье малтаха гээшэ бэрхэ hэн. Тэрэ саанаа налуу, эгсэ газарта малтагдаhан эрьень уhанда эдигдэжэ, нура нураhаар ехэ ганга гарашаха. Бидэнэр тиимэ нэгэ ехэ ганга тэндэ хараабди. Байн байтараа тиимэ олон ганга бии болошохонь холо бэшэ гэжэ ойлгохоор. Урдань олон ушарта ханаабайнгаа нураhан эрье заhахын тула бульдозер хэрэглэдэг байгаа.

Теэд дүршэлтэй луговод гол ханаабhаа сабшалангаа уhалхын тула арба гаран сантиметр үргэнтэй хэмэл шулуун хоолойнуудые hуулгажархёо бшуу. Бүхыдөө тиимэ табяад хоолой табигдаа. Тэдэ хоолойнуудынь модон таглаагаар бүглэгдэнэ.

Луговодууд газараа уhалхадаа, нэгэн доро арбаад хоолойн таглаа абажа, уhаяа табидаг.

— Иимэ хоолойтой болоhоор амаршообди. Ханаабай эрье малтаха гэжэ зобохоёо болёобди, — гэжэ луговодууд ехэл сэдьхэлээ ханангяар хөөрэлдэнэ.

Эдэ луговодуудай ажалда hонирхолтой үшөө юун обёоргдооб гэхэдэ, тэдэнэр сабшалангай хүрьhэ хүрзөөр малтахагүй гэжэ оролдоно. Зарим добо дошо газарта уhа залахын тула хүрьhээ хүрзөөр малтан татаад, hарабшатуулагдаhан бишыхан hубаг гаргана. Тэрэ хуурай газараа ундалуулhаар лэ хүбхыгөөд байhан хүрьhээ хүлөөрөө гэшхэжэрхихэдэнь, ногооншье гэмтээгүй, hубагайшье мүр үзэгдэнэгүй. Иигэжэ оролдосотой эдэ луговодууд сабшалангаа июнь hара гаратар нэгэ удаа ундалуулаад байгаа.

Луговодууд сабшалангаа шулуу шохойhоо, бог хогhоо hайса сэбэрлэдэг байна. 40—50 hүри үбhэнэй хорёонуудые хабартаа задалжа, нэгэ газарта обоолдог гуримтай. Мүн отарануудай захаар баригдаhан носхоод жэл бүри заhадаг, шэнэ hургааг, hаднаг нэмэдэг байха юм. Тиимэhээ үбэлдөө hургааг, hаднагаа өөhэдөө отолжо, бариха газартаа зөөжэ абадаг заншалтай. Жэлдээ адагынь хоёр мянгаад hургааг, тоогүй олон hаднаг бэлдэдэг жэшээтэй.

Үбhэ ногооной баян ургаса абахадаа, тэдэнэр сабшалангаа оролдосотойгоор, шадамараар үтэгжүүлнэ. Жэл бүри 500—600 тонно наг шэбхэ эндэ тараагдана. Үнгэрhэн хабартаа 500 гаран тонно шэбхэ сабшаландаа оруулhан байна. Тиихэдээ тэдэнэр бага багаар ехэ газарта шэбхэеэ тарааха гэжэ оролдоногүй, харин тэрэниие хүсэд нормоор, гектарай 30—40 тонно хүрэтэр хүртэхөөр оруулна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эдэбхитэй энэ луговод минеральна үтэгжүүлгэ горитой хэрэглэдэг болоо.

Аммиагай уhа, мочевинэ, калийна болон фосфорно үтэгжүүлгэнүүдые эдэнэр туршажа үзэhэн байна. Энэ жэлдэ 12 тонно мочевинэ хэрэглээ.

— Сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдэ, манай эндэ илангаяа азотно зүйлнүүдые хэрэглэхэдэ зохид гэжэ мэдэгдээ, — гээд Бальжи Жалсанович хөөрэнэ. — Аммиагай уhан ехэ туhатай байдаг.

Мүн хүбхэтэй, уэуурынь үдхэн болоhон сабшалан борнойлдог, дэгнүүлтэй газарыень дисктэй борнойгоор элдүүрилжэ, ногооной үрэhэ тарина.

Хоёрдохёор, луговодуудай альганайшье зэргэ хүрьhэ гэмтээхэгүй гэжэ оролдожо ябахада, энэ тэрэ автомашинаар, тракторaaр гүйлгэлдөөшэн олон харгы гаргажа, нилээд ехэ сабшалангыень муудуулна ха юм. Энэ талаар Загастайн сомсоведэй хүтэлбэрилэгшэд шанга хэмжээ абанагүй, луговодуудта биратай туhалнагүй гэжэ тэдэнэр гомдоно.

— Бидэнэр өөhэдөө мори тэргээршье сабшалан дээгүүрээ ябадаггүйбди,—гэжэ луговодууд мэдүүлбэ.

Иигэжэ хүнүүдэй оролдожо, сабшалангай ургаса дээшэлүүлжэ байхада, hаад тойбо татадаг зонтой эрид шууд тэмсэхээр болоhониинь мэдээжэ.

Тэрэшэлэн хонишодой үхэр, морид сабшаланда орожо, ехэ хоро хүргэдэг, ургажа байhан нялха ногооe эдихэhээ гадна, туруугаараа ногооной үндэhэ муудуулна ха юм.

Энэ талааршье луговодууд тэмсэдэг байна.

Үбhэ хуряалгын эхилхэдэ, ахалагша луговод звеное толгойлжо, өөhэдынгөө хүсөөр ургуулhан ногоогоо гээлтэ хоролтогүйгөөр, hайн шанартайгаар хуряажа абахые оролдодог юм.

Эдэ бүгэдын ашаар звеногой гэшүүд даажа абаhан сабшалангайнгаа гектар бүриhөө 26—30 центнер, тэрэ тоодо hайса үтэгжүүлэгдэhэн газарhаа гектарай 50 гаран центнер үбhэ хуряана.

А. БОРИСОВ.

Совет орон доторнай

14 миллиард түхэриг урлан нарижуулгын фонддо оруулагдахань

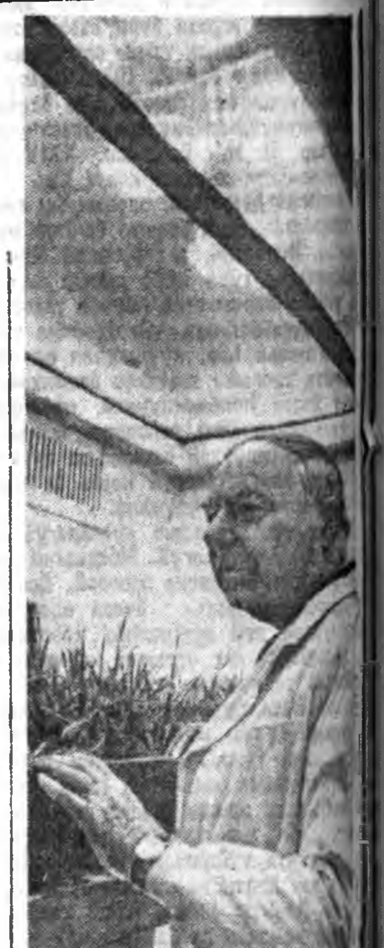
Үнгэрhэн табан жэлэй турша соо арадай ажахыда 15,7 миллион үлүүтэй ухаалан зохёолго хэрэглэгдээ. Тэдэнэй ашаар 12,6 миллиард түхэриг арьбалагдаа. Эдэ тоонуудые ВОИР-ай ЦС-эй пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ, Ухаалан зохёогшодой ба урлан нарижуулагшадай бүхэсоюзна бүлгэмэй Центральна Соведэй түрүүлэгшэ Г. П. Софонов дурдаhан байна. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй ёhoop, ороной ухаалан зохёогшод ба урлан нарижуулагшадай дүүргэхэ зорилгонуудые пленум зүбшэн хэлсээ. Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ бүлгэмэй бүхы гэшүүдые эдэбхитэйгээр хабаадуулха, 1971 оной арадай ажахын түсэбые болзорhоонь урид дүүргэлгэдэ бүхы хэмжээгээр туhалха гээшэ ВОИР-ай организацинууд болон Соведүүдэй шухалын шухала уялга болоно гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

Ухаалан зохёолгодо инженер, технигүүдые шадаал hаа олоор, эдэбхитэйгээр хабаадуулха, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй ашатай туhатай дурадхалнуудые үргэнөөр хэрэглэхэ талаар тэдэнэй эдэбхиие дээшэлүүлхэ гээшэ шэнэ табан жэлдэ ВОИР-ай зорилго мүн.

Юhэдэхи түсэбтэ табан жэлдэ урлан нарижуулагшадай фонд байгуулхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлhэн, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй үүсхэлые ВОИР-ай Центральна Соведэй пленум дэмжээ. Энэ фонддо урлан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые хэрэглэhэнэй ашаар алмагдаhан мүнгэ зөөриhөө 14 миллиард түхэриг оруулха гэжэ шиидхэгдээ. (ТАСС).

Узбекистанда таряа хуряалга эхилээ

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Узбекистанай таряа таридаг бүхы районуудта шэниисэ болон ешмээн хадалга эхилээ. Уhалагдадаг ба уhалагдадаггүйшье газар дээрэхи таряан хадагдана. Комбайнууд хоёр халаан соо хүдэлдэг. Түрүүшын 100 мянган гектар дээрэhээ ороохото таряан хадагдаа.

СССР-эй Наукануудай академиин К. А. Тимирязевай нэрэмжэтэ ургамалнуудай физиологиин институдай научна хүдэлмэрилэгшэд баян ургаса үгэдэг ороохо таряанай шэнэ сорт бии болгохын тула ехэ оролдолго гаргана. Тэдэнэй хүдэлмэриие СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент И. И. Туманов хүтэлбэрилдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. И. Туманов шэнэ сортын шэниисын ургаса шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Владивостогой худалдаа наймаанай порт шэнэдхэгдэн заhабарилагдажа байна. Шэнэ причалнууд эндэ баригдана, ашаа ашалга ба буулгалгын хүдэлмэри оньhожоруулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Золотой Рог гэжэ бухтада.

ТАСС-ай фотохронико.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СССР-эй ГҮРЭНЭЙ БАНКЫН БА СССР-эй СТРОЙБАНКЫН ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Мүнгэнэй эрьесын, урьhалалгын ба арадай ажахыда мүнгэ hомололгын талаар табан жэлэй түсэбэй даабаринуудые дүүргэхын тула арга боломжонуудаа элсүүлхэ хэрэгтэ амжалтануудые туйлаhанайнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Пузырева Анна Васильевнае — СССР-эй Гүрэнэй банкын Мухар-Шэбэрэй отделениие эрхилэгшэ.

Слепнева Пелагея Антоновнае — СССР-эй Гүрэнэй банкын Бэшүүрэй отделениин главна бухгалтер.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Петрова Валентина Алексеевнае — Хяагтын аймагай түбэй нөөсэлгын 2439-дэхи кассын главна бухгалтер.

«ШЭН ГАБЬЯАТА АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Зацепа Анна Васильевнае — СССР-эй Гүрэнэй банкын Железнодорожно отделениин кассые даагша. Улаан-Үдэ хото.

«АЖАЛДА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Порозова Мария Васильевнае — Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районой түбэй нөөсэлгын 6048-дахи кассын инспектор-ревизор.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1971 оной июниин 15.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү hаалишан Бальжит Гундыновна Будаева.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СССР-эй АРАДАЙ ХИНАЛТЫН ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаhанайнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Шатуев Абрам Николаевичые — Зэдын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Цыдеев Санжай Гундыновичые — Түнхэнэй аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

Шкаев Виктор Петровичые — Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Стрекаловский Борис Спиридоновичые — Кабанскын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1971 оной июниин 15.

ЭЛДИН ТАЛЫН ЭЗЭН

ЗУРАГЛАЛ

Үглөөнhөө эхилжэ шанха дээрэhээ шангаар шараhан наранай баруун хойшоо хэсыжэ эхилэмсээр, огторгойн хаяада нэтэн хара үүлэд бии болоодхибо. Уданшьегүй оршон тойроод бүдэхи, бүтүү болоhондол үзэгдэбэ. Ким Ринчинов эгээл энэ үедэ хара хээртэ эмээл тохожо, адуун hүрэгөө манахаяа гэртэhээ мордолой. Бага балшар наhанай эжэл нүхэр шэнги болоhон элдин тала дайда уданшьегүй Кимэй урда нэмжыжэ харагдаба. Олон зуун адуун соohoo шэлэжэ, Кимэй өөрынь hургаhан агта мориниинь дэншээгүйхэнөөр табарна. Баргуухан голой эрье хүрэхэ багтаа агтынгаа хазаар татажа аалидуулба. Кимэй холуур хаймадан хараhада, өөг-сөөг тарашаhан адуун hүрэг харагдана. Зунай зүлгэ ногооной хангалтама хоншуун үнэр адуушанай хамар өөдэ соробхилон, аятай зохидоор үзэгдэнэ. Үргэн талын ори ганса «эзэн» болоод ябахадаа, тэрэ дуулаха дуратай юм. Тэрэ дарыдаа буряад дуунай аялга зэдэлжэ, иимэ үгэнүүд холуур соностожо байба:

Ардаг зээрдэ моримни
Адуун соогоо илгаатай,
Аляа ганса Санжидмаам
Амарагууд соогоо илгаатай...

Адуушан болоhоор түрүүшын жэлдээ, нэгэ-нэгэ эмээлтэ морёор Санжидмаатайгаа зэргэлэн ябаха үедөө энэ дуу дуулагша нэмнай.

Тэрэ гэhээр нилээд олон жэл үнгэрөөл даа.

—Ажабайдал гээшэмнай өөрын нэгэ онсо хуулитай хаям. Түрүүшээр дурлаха, гэр мал болохо, үхи хүүгэдтэй болохо, — гэhэн бодол толгойдоо оруулжа ябатараа, мориёо нэгэ шабхадаад, харагдахаяа болишобо.

...

Бэлшээри дээрэ хүрэжэ ерэхэдэнь, хаб харанхы болошоhон байгаа hэн. Тиихэдэ үшөө аадар бороо улам шангадажа, нимгэхэн хубсаhыень нэбтэ соо норгобо. Нялшаганама уhатай үдхэн ногоон соогуур адуушан моридой инсагаалhан абяан руу ошохо баатай болобо.

Ким эндэхи тала дайдаяа табан хурган мэтээр мэдэхэ: хаана hэбхүүл дошо, хаана шабар шабха, хаана уhа горхон бииб гэжэ hайн мэдэхэ байгаа. Гансал Бүтүүгэй олтирогой захада хүрөөгүйл hаа болохол hэн гэжэ юундэшьеб Ким зосоогоо шэбшэжэ ябаа бэлэй. Байд гээд лэ тас-няс гэжэ тэнгэриин «дуугарха» үедэ сахилгаан ялагас гээд, оршон тойрониие гэрэлтүүлхэ юм. Иимэ сахилгаан, харгы замыень гэрэлтүүлэн, hүрэг адуун тээшэ шэглэн ошоходонь туhалжа байгаа бшуу.

Адуушан хадаа үдэр, hүнигүй морин дээрээл байха ёhотойб гэжэ hанаhаар дугшуулжа ябатарнь, Ехэ зээрдэ азаргын аяар холо сошормогоор инсагаалаад орхихотойнь хамта, газарай доhолhон мэтээр олон адуун юунhээшьеб үргэжэ, табаран гүйшэхэнь элеэр дуулдаба. Кимэй хүрин хээршье адуугаа дахаад, шадал мэдүүлэн урагшаа тэгүүлээ hэн.

— Иихэдээ юун болоно гээшэб? Шонол дайралдаа ёhотой,— гэhэн бодолой толгойдонь ороходо, ямаршье буу зэбсэг, хутага шүбгэгүй байhанаа адуушан халаглаба. Шал норошоhон хубсаhатай адуушан хүбүүн яахашье аргаяа ядахадаа, хирэ хирэ болоод лэ «hы-ээ!», «hы-ээ! гэжэ шанга шангаар хашхарха юм. Хахад час тухай харанхы hүниин «хормой» соо «нюдэ балай» оодоргоhоной удаа бүтүү олтирогой хажуугаар улам саашаа үнгэржэ ябаhанаа ойлгобо. Адуун hүрэгөө толгойлжо ябадаг Ехэ зээрдэ азаргань адуушантай зэргэлээд, бүхы моридоо урдаа туужа ябаhыень Ким гэнтэ харажархиба.

Ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ hүни шоно гү, али зайгуул нохой уhанай эрьедэхи бүтүү бургааhан соohoo гараад, бүхы адуун hүрэгые үргөөhэн байгаа гэжэ үглөөнэй үүр хираанаар гэртээ бусажа ябахадаа, адуушан тухайлаа hэн. Нэгэтэ hүни болоhон ушарые эндэ мүнөө дурдабабди. Ким Ринчинов арбан табаад жэл соо адуушанаар ажаллаха үедөө ажал хүдэлмэридөө дүй дүршэл ехэтэй болоhон тула, элдэб янзын ниимэрхүү бэрхэшээлнүүдые дабажа, нэгэшье мори адуу гарзада оруулангүй, колхозойнгоо зөөри улам арьбадхалсажал ябадаг хүнүүдэй нэгэн ха юм.

...

Һаял гуша наhаяа дабаад ябаhан, набтархан нюргатай, сула бэетэй адуушан «ИЖ» түхэлэй мотоциклдаа hуугаад, бригадын түб ошохоёо байхадань уулзаа hэн.

— Сайн байна, Ким. Хайшаа ярабаш? — гэжэ хандабаб.

— Үбhэ хулhандаа бэлэдхэлээ эхилээбди. Бата Дымбреновичтай сенокосилкануудые, морин тармуурнуудые заhабарилнабди. Бригадын түб ошохом,— гээд тооhо бурьюулан, дардам харгыгаар табилуулаа hэн.

Ким Ринчинов өөрынгөө нүхэр Николай Дамдиновтай хамта 700 гаран адуун hүрэг даажа абааша юм. Ээлжээнэйнгээ үнгэрхэдэ, сүүлээ сагтаа бригадынгаа ажалда хэдэ шахуу оролсожо, олониитын хэрэгэй түлөө хододоо оролдожо ябадаг, урагшаа hанаатай хүн. Элдэб мотоцикл, машина, оньhон техникэдэ онобшотой хүбүүн юм даа», — гэжэ тэрээнтэй сенокосилкануудые заhабарилдаг пенсионер Бата Дымбренович адуушание магтаба.

...

Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой адуушан Ким Ринчинов hаяхан болоhон бригадынгаа суглаан дээрэ иигэжэ хэлэбэ: «Адуун hүрэг колхоздо ехэл олзотой hалбари гэжэ тоологшоб. Мяха, сэгээ үгэхэhөө гадна, тэрээндэ тэжээл тон бага гаргашалагдадаг. Гэбэшье үреэ хүридоо hургахаяа болёод, бүхы бригадануудта морид дуталдана гэжэ хэлсэдэгбди. Үреэ мори hургажа, ажахыдаа хэрэглэхые яаралдаха. Тэрэгүй hаа, аргагүй боложо байна.

Суглаанда байлсаhан колхозой түрүүлэгшэ, мүн колхозникүүд энэ дурадхалыень булта hайшаагаа hэн.

С. ОЧИРОВ

УРАН ТОДОРХОЙЛГО ГЭЖЭ ЮУН БЭ?

ЭРДЭМТЫН hАНАМЖА

Дээдэ hургуулида орохоёо ерэhэн хүбүүд, басагадай литератураар шалгалта барихые ажаглахада, уран зохёолые гоё hайханайнь талаhаа шэнжэлүүлжэ hургаха хэрэгтэ дунда hургуули үшөөл багта анхарал хандуулна гэжэ бэлшыса харуулдаг. Энээнhээ уламжалан, hургуулида литература заалгые, илангаяа уран зохёолые шэнжэлэн тайлбарилжа hургаха онол аргые эрид hайжаруулха саг ерээ гэжэ hанахаар.

hүүлэй үедэ литература зааха методико соо хэшээлэй тайлбари, элдэб түсэб зохёолгодо горитой анхарал хандуулагдахаhаа ондоо мүртэй юумэн хэгдэнэгүйл даа. Хэшээл яажа үнгэргэхэб, түсэб яажа табихаб гэhэн асуудал яhала хэрэгтэйл юм бэзэ. Зүгөөр бэлэн заабари, зүбшэл багшанарай өөhэдынгөө үүсхэл гаргаха, бодолоо гүйлгэхэ, уран зохёолые алишье талаhаань шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэ шүдэр болошоно аа гү гэжэ hэжэглэхээр. Литература зааха үедэ уран зохёолые шэнжэлэн шудалуулха методико ёhото hуураяа олоодүй. Литературын олохон хэшээл ажаглахадаа, шудалагдаха ёhотой зохёолнууд образуудта, образуудынь абари зангай ямар нэгэн шэнжэнүүдтэ хубааригдаад лэ дүүрэшэдэг гэhэн тоб-шолол хэгдээ. Уран зохёолшын шадабарида, уран маягта мүртэй анхарал хандуулагдадаггүй.

hургуулида уран зохёолой шэнжэлэл хэгдэхэдээ, тэрэнэй түсэб зохёогоод лэ, образуудhаань үндэhэлэн, хооhон удха гаргаад үнгэрдэг. Харин зохёол соо харуулагдаhан образууд амиды хүнэй шэнжэгүй болоожо, уран hайхан янза түхэлөө гээдэг. Тиигэжэ зохёолой уран hайханайнь тала багшын, hурагшадай нюдэнhөө алдууржа, хүмүүжүүлхы удха шанарынь бадардаг байна.

Уран зохёолой хүмүүжүүлхы, шэнэ юумэ ойлгуулха талые багша ходо хараадаа байлгаха зорилготой. Тиихэдээ зохёохо ажалай хуули ёhые, образ тайлбарилан шэнжэлхэ шадабарие hурагшадай ухаан бодолдо хүргэжэ шадаха эрхэтэй. Имагтал уран зохёол шэнжэлхэ үедөө образ гээшые тайлбарилха юм.

Мүнөө үедэ хүүгэдые бодолоо гүйлгэжэ, эрдэм олохын тула хүдэлжэ шададаг байхаар hургаха гээшэ гүнзэгы удха шанартай. Сэхыень хэлэхэдэ, зарим багшанар өөhэдөө тиимэ шадабаряар бага байдаг гээшэ ха. Тиимэл ушарhаань, дунда hургуули дүүргэhэн зарим залуушуул уран зохёолшод тухай, тэдэнэй номууд тухай, образууд тухай тон юрэнхыгөөр мэдэхэ болоод лэ гарашана гээшэ бэзэ. Энэмнай мүнөө үе сагта залуу хүнүүдэй эрдэм мэдэсэдэ горитой дутагдал гэжэ харагдаха ёhотой ха юм.

hурагшадта уран зохёол яагаад шэнжэлүүлжэ hургаха гээшэб? Литература тухай эрдэмдэ түшэглэхэ хэрэгтэй юм ааб даа. Энэ — нэгэдэхи харюу.

Нүгөө талаhаань абажа харабал, уран зохёолшо зондо уншуулхын тула ном бэшэдэг, зохёодог. Энэ хадаа тон ехэ удха шанартай: Уран зохёол уншахадаа, хүн гээшэ тэрэниие гоёшоодог, зохидшоодог, hонирходог байна ха юм. Багша хүн энэ талыень харааhаа алдахагүй ёhотой.

Тиимэhээ уран зохёол шудалха хэрэг хоёр шатаhаа бүридэнэ гэхэдэ өөрэгүй. hурагшад шудалагдаха зохёолоо түрүүн өөhэдөө уншаха. hүүлдэнь багшын хэлэхые шагнаха. Өөhэдөө уншахадаа, hурагшад зохёолой уран hайханиие мэдэжэ абаха, харин багшынгаа хөөрөө шагнахадаа, литературын эрдэмэй эрилтэ, ёhо гуримтай танилсаха бшуу.

hурагшадые зохёол зүбөөр уншуулжа hургаха хэрэгтэ багша анхарал хандуулха ушартай юм бэзэ. Зарим үхибүүд зохёолой hонирхолтой газарнуудые түүбэришэлэн уншадаг зантай. Тиимэhээ юрэнхы удхыень мэдэжэ абаад лэ, уран hайханайнь элдэб хубинуудые, авторай үзэл сурталайнь зорилгые ойлгонгүй гарашадаг. Ямаршье найруулга хадаа бүхэли уран зохёол байхаhаа гадна, бэеэ даахан элдэб жэжэхэн хубинуудhаа бүридэжэ, тусхай үзэл сурталай бодолоор хүрмэлдэhэн байдаг ха юм. Уран зохёолые бүхэлеэрнь ойлгохын тула, хуби бүхэнэйнь удхые гүнзэгыгөөр тайлбарилха шухала. Энэ дүрим уран зохёол шэнжэлхэ гол хуули ёhон мүн.

Харин тэрээнгүйгөөр зохёолые образуудта хэршэн hалгаахада мүртэй юумэн болохогүй. Гэхын хажуугаар, нэн түрүүн авторай үзэл сурталайнь бодолые тодорхойлхо хэрэгтэй, юундэб гэхэдэ тэрээнhээ зохёолой уран арга дуулдыдадаг гээшэ.

Жэшээнь, автор ямар хүниие харуулхаяа hанааб, тэрэнь ямар абари зантайб, тэрээнhээ дулдыдажа, зохёолой сюжет, байгуулга (композици), хэлэн, уран тодорхойлго (деталь) хэрэглэгдэдэг.

Ямаршье зохёол шэнжэлхэ үедэ уран тодорхойлгодо горитой анхарал хандуулагдадаг, юуб гэбэл, тэрээнгүйгөөр ном бэшэгдэдэггүй бшуу. Ямаршье герой, уран зохёолой ямаршье үйлэ жэжэхэн тодорхойлгоhоо, зураглалhаа бүридэдэг.

Теэд методическа туhаламжанууд соо, литература шэнжэлhэн номууд соо уран тодорхойлго тухай үсөөн хэлэгдэhэн байдаг. Үнгэрхэдөө, литература тухай эрдэмые абажа харабал, уран тодорхойлгодо зорюулhан нэгэшье шэнжэлгэ байхагүй. Зүгөөр уран тодорхойлго тухай хэлэнгүй ямаршье уран зохёол шэнжэлхэ аргагүй юм гэжэ үшөө дахин дабтаха баатай болонобди.

Юрэдөө уран тодорхойлго гээшэмнай юун гээшэб? Уран тодорхойлго хадаа зохёолой эгээл хэрэгтэй «шүүhэн», бэшэhэн юумые нюдөөрөө хаража байhан мэтэ болгодог хуби гэхээр.

Жэшээнь, Ц. Доной «Хиртэhэн hара» гэhэн туужые абажа харая. Энэ зохёол хадаа буряад литературын алтан жасада ороhон, программын ёhоор, долоодохи класста үзэгдэдэг зохёол. Ангиин хурса тэмсэл соогуур мүндэлhэн шэнэ байдалай мандажа, шэнэ хүнэй бүрилдэжэ байhые харуулhаниинь тус зохёолой гүн удха гээшэ гэнэбди. Уран зохёолшо тэрэ удхые тайлбарилхын тула өөр өөрын абари зантай амиды хүнүүдэй харилсаае зураглан харуулаа бшуу. Имэ үгэнүүдээр туужын эхилдэгые уншагшад hанана ёhотой: **«Тэгшэ Раднын гэртэ аяар табан үдэрэй туршада бурханайнгаа тооhо аршангүй үнгэрдэг ушар урдань хэзээшье үзэгдөөгүй юм... Гунгарбаа соогоо hууhан бурханууд тооhондо даруулшоод, hаруул гэрэлтэйшье hаань, харанхы соо hууhандал харагдана».** Энэ зураглал уншагшын анхаралые гансата татаадхина: хэрбээ бурханайнгаа тооhые аяар табан үдэр соо арилгаагүй байгаа хадань, гайтайхан юумэн болоол гээшэ ха!

Бурханай тооhон арилгагдаагүй — энэ уран тодорхойлго хамтын байдал тогтоожо байhан үедэ буряад нютагта боложо байhан үйлэ хэрэгүүдтэ гансата hанал бодол хандуулна ха юм. Дээрэ зураглагдаhан ушар гансахан Раднын гэртэ болоогүй, олохон буряад айлда тохёолдоhон байгаа бэзэ.

Гансахан бурханhаа боложо, зохёолой зүрилдөөн зангирна. Тэрэнэй бүлэ дотор хэды ехэ шууяан, шурхираан гараба гээшэ hэм!

— Шинии коммунаhаа боложо, бурханаа газаа шэдүүлхэ аргамгүй, — гэжэ Дулгар Раднадаа хэлэнэ. Теэд Янжима басаганиинь гэртээ үлэхэ дурагүй: бурханhаа боложо, комсомолhоо гаргагдаха юм гү? Үгы даа! Раднын тархи мэнэршэнхэй, ямаршье шиидхэбэри абахаяа ойлгожо ядана...

Имэрхүү жэшээнүүдые ондоо зохёолнууд сооhоо олоор харуулжа болохоор байгаа. Зүгөөр гансахан статья соо зохёол бүхэнэй уран тодорхойлго харуулха аргагүй байна. Юрэдөөл, ёhотой уран тодорхойлго олон янзын байдаг, тэрэнэй дүүргэдэг үүргэшье мүн олон янзатай.

С. БАЛДАНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

„ЭНЕЭБХИЛГЭЕЭ БҮ НЮУ“

ТЕАТР

Улаан-Үдынхид элдэб театр хаража амташаhан, тиимэhээ али түбhэн юумые гайхахаяашье болиhон гэхэдэ болохо. Зүб даа. Манда оперо ба баледэй, буряад ба ород драмын театрнууд бии. Үнгэрхэдөө, кукольна театршье бии болоо ха юм. Хүгжэмтэ комедиин театр үгы гэжэ гү? Теэд тиимэ театр манда айлшаар ерээд байна ха юм. Мүнөө бидэ Рауф Гаджиевай зохёоhон «Энеэбхилгэеэ бү нюу» гэhэн опереттэ тухайдань хэдэн үгэ хэлэхэ гээ hэмди.

Опереттэ гээшэмнай сценическэ искусствын хуушаранги онол арга хэрэглэн табигдадаг зүйл гэжэ мэдээжэ. Гэбэшье опереттын классика бии ха юм даа, тэрэниие хэншье арсахагүй. Оффенбах, Кальман, Штраус гэгшэдые опереттэ зохёохо талаар агуу ехэ классигууд байhан гэжэ мэдэнэбди. Айлшаднайшье «Хүхюухэн бэлбэhэн эхэнэр», «hарьhан эрбээхэй», «Сэнхир мазурка» гэhэн классическа опереттэнүүдые асараа бшуу. Эрхүүгэй хүгжэмтэ комедиин театрайхид Иоганн Штраусай «hарьhан эрбээхэй» гэжэ опереттые мүнөөнэй гуримаар найруулан табибал, яhала hонирхолтой зүжэг болоо шадаха юм гэжэ харуулаа.

Харин Р. Гаджиевай «Энеэбхилгэеэ бү нюу» гэhэн зүжэг манай үдэрнүүдтэ зорюулагдаhан хадаа, бүришье бидэниие hонирхуулха ушартай байгаа. Р. Гаджиев — мэдээжэ азербайджан композитор. Тэрэнэй найруулhан «Ромео—минии хүршэ» гэhэн хүгжэмтэ зүжэгые бидэ мэдэхэбди.

«Энеэбхилгэеэ бү нюу» гэhэн хүгжэмтэ зүжэг юун тухай юм? Тус зүжэг мүнөө сагай залуушуул тухай, Азербайджанай нэгэ заводто болоhон үйлэ хэрэгүүд тухай. Хуушан сагай үлэгдэлнүүдэй үгы болоожо, инаг дуран, уялга гээшые шэнээр ойлгодог боложо байhан тухай домоглоно.

Хүгжэмтэ зүжэгые найруулан табиhан коллектив бэлиг шадабариингаа зэргээр харагшадые hонирхуулха гэжэ яhала оролдоо. Тиихэдээ хүнэй абари зангые зүбөөр харуулха, ажабайдал тухай өөрынгөө үгые хэлэхэ гэжэ эрмэлзэhэниинь hайн байна. Артистнар юрын ушарые хүхюугээр, шогтой дорюунаар зураглан харуулаа. Хүгжэмэй шогтой ёгтотой арга хэрэглэhэниинь тон нугархай байжа, үйлын хүгжэлтые таhалдуулангүй, хатар, хөөрэлдөөн, дуун гэхэ мэтые бэе бэетэйнь үлхэсэлдүүлэн найруулха онол режиссерто олгоhон байна. Тиимэhээ харагшад сценэ дээрэ боложо байhан үйлэ хэрэгүүдтэ этигэлтэйгээр хандана.

Залуу студентнэр Лала (артист Л. Любименко), Натаван (арист С. Анкудинов), Арифа (артист В. Пасиков), Бубу (артист Н. Хохолков) гэгшэд тон энеэдэтэй ушаралта ябадалтай орёолдошоно. Тэдэниие наадалан, харагшад хүхюугээр энеэлдэхэ юм. Гэбэшье харагшад залуу геройнуудые доромжолногүй, харин тэдэниие сэдьхэлдээ дулааханаар hанажа hуугаа.

РСФСР-эй арадай артист Н. Загурский, РСФСР-эй болон Коми АССР-эй габьяата артист В. Пясковская гэгшэд Бебирли Биби-ханум хоёрой роль тон hайнаар гүйсэдхэжэ, харагшадай дурые буляагаа. Тус зүжэгтэ наадаhан артистнар бэе бэеэ hайн ойлголсон, үгэеэ нэгэдэн, эбтэй эетэйгээр наадажа, зүжэгөө амжалтатай болгоо ха юм.

Хүгжэм тухайнь хэдэн үгэ хэлэлтэй. Р. Гаджиев хүгжэмэй элдэб янзын онол аргануудые хэрэглэжэ, шэнэ гуримаар бэшэхэ гэжэ оролдоhон байна. Тиихэдээ симфоническашье, түрэл арадайнгаашье үндэhэн аялгые шадамараар хэрэглэжэ, нягтахан опереттэ болгожо шадаа. Зүжэг соо аринууд (ганса хүнэй гүйсэдхэхэ дуун), дуэдүүд (хоёроороо гүйсэдхэхэ дуун), хатар, шогтой купледүүд, частушканууд бии. Тэдэнь бултадаа мүнөө сагай аялганууд лэ!

Хүгжэмтэ тэрэ баялигые харагшадай hонорто хүргэжэ шадаха хэрэгтэй байгаа бшуу. Тэрэ талаhаань абажа харабал, РСФСР-эй габьяата артист, дирижер А. Кулешовой хүтэлбэрилhэн оркестр урдаа табиhан зорилгоёо дүүргэжэ шадаа гэхэдэ болохо. Оркестр эхинhээнь hүүл хүрэтэр өө-мөөгүйгөөр хүгжэмэй аялгые hайнаар наадана.

«Энеэбхилгэеэ бү нюу» гэhэн хүгжэмтэ зүжэгэй амжалтатай байhаниинь тэрэниие найруулан табиhан Э. Корсаковай бэлиг шадабариhаа дулдыдаа гэжэ хэлэхээр.

Уран зураашан Ю. Суракевич гэгшэ зүжэгые уран hайханаар шэмэглэжэ, амжалтыень арьбадхалсаа гэжэ баhал тэмдэглэе.

Эрхүүгэй хүгжэмтэ комедиин театрайхид долоон жэл болоожо манда дахин айлшалаа. Энэ хугаса соо театрайхид мэргэжэл шадабаряа мүлиhэн, зохёохы, гүйсэдхэхы талаараа нилээдгүй ургаhан байна. Театрнуудай бүхэсоюзна харалгада хабаадажа, тусхай дипломдо хүртэhэниинь тэрэниие гэршэлнэ. Хэдэн үдэр урид бүхы билетүүдэйнь худалдагдашоод байhан ушарые хараада абабал, Улаан-Үдын харагшадта хүршэ хотымнай театр hайшаагдаа гэжэ хэлэхэ эрхэтэйбди.

В. НИМБУЕВ,
Буряадай нийтын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэ.

ХҮҮГЭДЭЙ САД ОЛОШОРОГ ЛЭ!

Манай хүүгэдэй байдал дэлхэй дээрэ эгээл жаргалтай, хүхюун. Совет засагай түрүүшын үдэрhөө эхилжэ хүүгэдтэ анхарал оролдолго хандуулха гээшэ гүрэн түрын гол асуудалнуудай нэгэн болоо hэн. Совет оронойнмай эдир эрхэтэд нарайhаа эхилээд, гүрэн түрын анхарал оролдолгоор хүреэлэгдэн бөөмэйлэгдэнэ.

Манай Нарhата hууринай ясли hаяхан лэ уйтан харанхы гэртэй, ройдоол 45 үхибүүдые багтааха арга боломжотой байгаа. Харин мүнөө шэнэ байшантай болоожо, гурба дахин олон үхибүүдые абаха арга боломжотой ясли-саад болоо. Эндэ хорёод хүн тэдэниие харуулжа, [illegible] hайнаар хүмүүжүүлнэ. Хүүгэдэй ясли-саадта үгэhэн эхэ, [illegible] ажалдаа ябана. Ясли-саадта тусхай медицинэ сестрэнүүд ажаллажа, үхибүүдэй эрүүл мэндые сахидаг юм.

Манай Нарhатын үхибүүдэй саад 5 группада 130-аад үхибүүд ябана. Эндэ дуй дүршэл ехэтэй хүмүүжүүлэгшэд Мария Григорьевна, Екатерина Алексеевна, Валентина Кирилловна, Валентина Зундуевна, Августа Дмитриевна болон бусад ажаллана. Олон жэлэ багшаар ажаллаhан Татьяна Алексеевна Филиппова энэ коллективые хүтэлбэрилнэ. Үхибүүдые хүмүүжүүлгын ба hургалгын хүнэн бэшэшье hаа, хүндэтэй ажалда hаhанайнгаа гушаад жэлые зорюулаа. Гушаад жэлэйнгээ 10-аад жэлыень хүүгэдэй саадта хүдэлнэ. Харин Валентина Кирилловна Саранина эндэ 19-дэхи жэлээ хүдэлжэ ябана. Няняар ажалладаг Глазкова Аграфена Иннокентьевна хорёод жэлдэ хүдэлнэ. Нүхэд Филиппова, Глазкова гэгшэдэй амжалтата ажалые гүрэн түрэмнай үндэрөөр сэгнэжэ, Владимир Ильич Ленинэй 100 жэлэй ойтой дашарамдуулан, «Шэн зоригто ажалай түлөө» гэhэн медаляар шагнаhан байха юм. Дүй дүршэл ехэтэй хүмүүжүүлэгшэ Мария Григорьевна Петрова 12 жэлдэ hургуулида хүдэлhэнэй hүүлдэ саадта [illegible] Тиигэжэ Валентина Зундуевна багшаар хоёр жэлдэ ажаллаhан hүүлдэ үхибүүдэй саадта 9 жэлдэ ажаллаад байна. [illegible] Эсэгэ оронхоо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаhан, гушаад жэлэй ажалай дүршэлтэй Мария Петровна Лобанова эндэ медсестрагаар хүдэлдэг. Тус саадта үхибүүдтэ үнэнхэ зүрхэнhөө дуратай, эдэ 130-аад үхибүүдэй хоёрдохи эхэнь болоожо шадаhан 21 хүн хүдэлнэ. Тиихэдээ тэдэнэр бишыхан эрхэтэдые Эхэ орондоо дурладаг байхаар, зурагта, хүгжэмдэ, нэгэ үгөөр хэлэбэл, уран hайхан юумэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гэжэ ехэ оролдолго гаргадаг. Саадай хүмүүжүүлэгшэд hайндэр бүхэндэ үхибүүдээ оролдосотой бэрхээр бэлдэжэ, түрэлхидтэнь концерт харуулдаг.

Эдир үетэниие дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ эрилтэ Коммунис партиин зүгhөө табигдана ха юм. Нарhатын хүүгэдэй ясли-саадые тэрэ талаhаань абажа харахада, hайн юумэн олон. Ахамад бүлэгэй хүүгэдые hургуулида бэлдэхэ гээшэ баhал хүмүүжүүлэгшэдэй оролдолгоhоо дулдыдаха ха юм. Илангаяа шэнэ программаар hураха үхибүүдые hургуулида hайнаар [illegible] Нарhата тосхоной хүн зоной тоо ургажал байна. Саашадаа бүришье олошоро юм бэзэ. Ясли-саад томо гэртэй болоошье hаа, хүүгэдэй тоо ургажа байгаа. Тиигэжэ XXIV съездын хараалhанай ёhоор, Нарhатада үшөө ясли-саад бариха асуудал табигдаха бэзэ гэжэ hанагдана. Тиигэбэл, хэдэн олон эжынэр ниитын ажалда хабаадалсаха hэн.

Г. БАДМАЕВА,
журналист.

Совет-Монгол хани барисаанай hара

АРБАН ТАБАН ХОНОГОЙ ТУРШАДА

(ЖУРНАЛИСТЫН ТЭМДЭГЛЭЛ)

(Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын июниин 27-ной номерто).

АРАД ЗОНОЙ АША ТУhАДА

Республикын ниислэл — Улаан-Баатарта үйлэдбэриин томохон комбинат ажаллажа байдаг. Энэ предприяти Чехословакиин Социалис Республикын туhаламжаар бүтэhэн, комбинадай заводуудта ажалай бүтээсэ ехэтэй шэнэ техникэ тодхогдоhон байна. Бидэнэй эндэ ерэхэдэ, тус үйлэдбэриин комбинадай захиргаанай инженер нүхэр С. Орсоо ажалайнгаа амжалта тухай хөөрэжэ үгэбэ. Тэрэ 1968 ондо Чехословакида политехническэ техникум дүүргэhэн юм, мүнөө ажал хүдэлмэридэ шэнэ арганuудые нэбтэрүүлэлсэжэ байна.

Комбинадтань хамта юhэн завод бии. Ямаанай арhа элдэдэг заводтонь дүрбэн янзын шоврoo гаргагдадаг. Өөдолой фабрикада шоврoогоор элдэб янзын хубсаhа хунар, арhан бээлэй, сабхи, сүүмхэ гэхэ мэтэ оёгдоно. Гансахан арhан дэгэл, хүүртиг оёдог цехтэнь гурбан зуугаад хүдэлмэришэн тоологдоно. Энэ цехэй дарга нүхэр Т. Очирхүүтэй хөөрэлдэхэдэ, хүдэлмэришэдэймнай 80 хубинь залуушуул, тэдэнэр социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, бултадаа ажалай ударнигууд болохын түлөө тэмсэжэ байна гэбэ. 1970 ондо продукцинь гадаадын долоон орондо наймаалагдаhан байгаа. Үйлэдбэрилэгдэдэг продукциинь хэмжээн жэл бүри дээшэлнэ. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ тус завод 45 миллион түхэригэй товарна продукци гаргаhан байбал, 1971 ондо 53 миллиондо хүргэгдэхэ. Мүнөө эндэ залуушуулай найман социалис бригада ажаллана. Тэдэнэй дундаhаа Дорж Сорог гэгшын хүтэлдэг бригада түрүү ябана. Залуу эхэнэр оёдолшон Ц. Амгалан республикынгаа дээдэ загасай депутадаар hунгагданхай.

Үйлэдбэриин комбинадай гутал оёдог фабрикада орожо, ажал хүдэлмэритэйнь танилсаабди. 1960 ондо Москвада hуража, механико-технологическа техникум дүүргэhэн нүхэр Гавья Оролцоо фабрикын главна инженерээр ажаллажа байба. Тус завод сүүдхэдээ 700—750 паар сабхи болон бусад ондоо зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг. 1959 ондо тус предприяти ашаглалгада ороод, жэл бүхэндэ 1,2 миллион паар элдэб гутал оёжо гаргана.

Монголой Арадай Республикын ниислэлдэ оршодог энэ комбинадай үйлэдбэрилдэг продукци Баруун Европын олон гүрэнүүдтэ наймаалагдана. Эндэ өөрын hайн кадрнууд бэлдэгдэжэ байдаг. 1967 ондо комбинадай дэргэдэ ФЗО нээгдэжэ, 150 шахуу залуушуул тусхай мэргэжэлтэй болоо, заримань мастернуудаар хүдэлжэ байна.

Дархан хотодохи силикатна хирпиисын заводой директор нүхэр Чүлтэм (зүүн талаhаа хоёрдохинь) ажал тухайгаа хөөрэжэ байна.

хүдэлмэришэн ангиин эрхим түлөөлэгшэд делегадуудаар hунгагдаhан байна. Тэдэнэй дунда аха дүүнэр Жигмэддорж Жиглий хоёр бии. Жигмэддоржнь жолоошон, Жиглий — хүүргэ барилгын трестын дарга. Эдэнэр малша бүлэдэ түрэhэн, бага балшар наhандаа зоболон үзэжэ хүн болоhон. Мүнөө эдэ хоёр аха дүүнэр социалис мүрысөөндэ шалгаржа, хубисхалта намынгаа түлөөлэгшөөр hунгагдаад, социализм байгуулха шэнэ табан жэлэй хараа түсэбүүдые гартаа улаан мандат үргэжэ баталалсаhан байна. Арадай хубисхалта намын XVI съездын делегадаар ороной суута шубуушан Д. Дэнсмаа, Үвөр-Хангайн аймагай тракторист Ц. Адьяа болон бусадууд hунгагдаа.

ХЭТЭ МҮНХЫН ХАРИЛСААН

Хэдэн үдэрэй туршада Улаан-Баатарта байхадамнай, бидэниие монгол-совет эб найрамдалай бүлгэмдэ урилhан байгаа. Социализмын замаар хүгжэжэ ябаhан Монголой Арадай Республика дэлхэйн олон гүрэнүүдтэй хани барисаагаа хүгжөөнэ. Илангаяа Советскэ Союз болон социалис оронуудтай аха дүү ёhоной, хэтэ мүнхын халуун харилсаатай байдаг. Монгол-совет эб найрамдалай бүлгэмэй гэшүүд олошоржо байдаг. Улаан-Баатарта, мүн бусад хотонуудта, промышленна предприяти, хүдөө ажахын нэгэдэл болон hангай ажахынуудта эб найрамдалай бүлгэмэй отделенинүүд бии болгогдонхой. Хоёр ороной арадуудай хоорондоо хани барисаа байгуулхын тулада Монголой бүлгэмэй тусхай журнал хэблэгдэнэ. Манай оронhоо «Советский Союз» гэдэг журнал эндэхи бүхы аймагуудаар захигдажа абтадаг. Мүнөө Монголдо 200 гаран hургуулида ород хэлэн заагдажа байна. Хоёр ороной эб найрамдалай бүлгэмүүд хэлсээ баталжа, хоорондоо урилсажа, ажалайнгаа дүй дүршэлые халан абалсадаг болонхой. Гадна спорт болон соёл культурын хүгжэлтын шухала асуудалнууд зүбшэгдэнэ.

Монгол-совет эб найрамдалай бүлгэмэй отделенинүүд коммунизм байгуулжа байhан совет арадай амжалта, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд тухай арад зоной дунда лекци, элидхэлнүүдые олоор үнгэргэдэг. hаяхан болоhон МНРП-гэй XVI съездын шиидхэбэринүүд, тэндэ хараалагдаhан шэнэ табан жэлэй Директивэнүүд тушаа ойлгуулхамжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байна.

Бидэнэй Монголдо байха үеэр Арадай хубисхалта намын XVI съезд хүдэлмэрээ эхилхээ байба. Монголой хубисхалта намын XVI съездэдэ республикын малшад болон

Улаан-Баатар хотын «Ард» гэжэ кинотеатрай байшан.
Т. ГАРМАЕВАЙ фото.

СОЁЛ КУЛЬТУРЫН БАЯЛИГ

Үнгэрhэн табин жэл соо Улаан-Баатар хото хүгжэжэ, томохон культурна центр болонхой. Эндэ цирк ажаллана, хэдэн олон кинотеатр бии. Хизаар ороноо шэнжэлгын томохон музей, Гүрэнэй номой библиотекэ хүдэлнэ. 1921 оной ноябрь hарада Улаан-Баатарта эгээл түрүүшын библиотекэ нээгдэhэн байна. Тэрээндэ анхан бүхыдөө 2000 ном тоологдодог байбашье, энэнь МНР-тэ мүнөө байhан Гүрэнэй библиотекын гол фонднь болоhон гэдэг. Арадай засагай үедэ тус библиотекын номууд олошороо. Мүнөө тэрэ МНР-эй Наукануудай академиин мэдэлдэ оронхой, хамта хоёр миллион шахуу ном hудар тоологдоно. Эндэ монгол, түбэд, манжа, ород, англи, француз, хитад, япон болон бусад хэлэн дээрэ барлагдаhан номууд олон юм.

Монголой Гүрэнэй номой hангай библиотекэ мүнөө үедэ гадаадын хори гаран гүрэнүүдэй томо библиотекэнүүдтэй саг үргэлжын холбоо барисаа эмхидхэжэ, номуудые агсан абалсажа байдаг. Тус библиотекын гол зорилго юуб гэхэдэ, эндэ байhан бүхы хэблэлые арад зоной үргэн эдлэл болгожо, эртэ урдын болон мүнөө сагай ажабайдалые хүн зондоо ойлгуулха гэhэн хараа табигдана. hүүлэй жэлнүүдтэ уншагшадай тоо олошороо. Жэлдээ дунда зэргээр 80 мянган хүн библиотекэдэ ябадаг, тэдэнэр 140 мянган хэhэг ном абажа уншана.

Табин жэлэй туршада Гүрэнэй библиотекэдэ суглуулагдаhан ном hудар ёhотойл арадай соёл культурын баялиг болоно. Энэ баялигынь арад зониие гэгээрүүлхэ, оронойнгоо хүдөө ажахые, промышленность болон культурые хүгжөөхэ хэрэгтэнь ехэ удха шанартай. Гэбэшье бидэнэр, Совет гүрэнэй туристнар, арбан табан хоногой туршада Монгол ороноор олон юумэ хаража үрдеэгүй байхабди.

Тиигээшье hаа, бидэнэй hонирхоhон, хараhан үзэhэн юумэнүүд Монгол hайхан ороной ажалшадай социализмын замда орожо, ехэ хүгжэлтэдэ гаража байhаниие гэршэлэн харуулна.

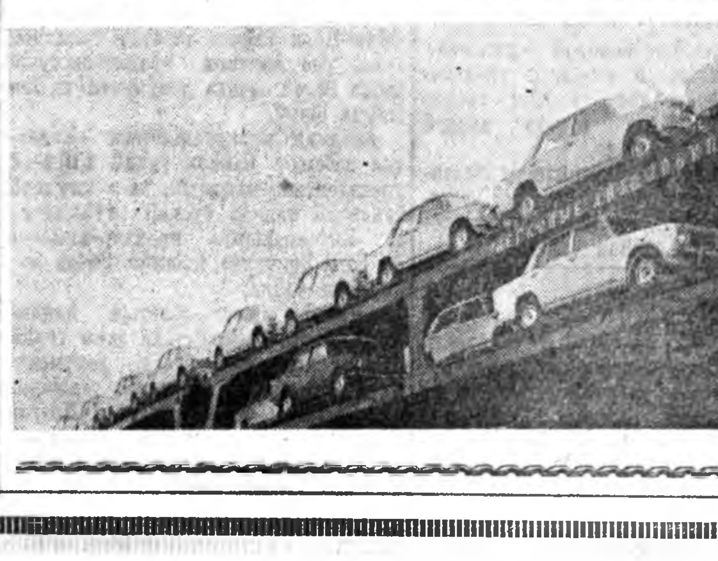
Т. ГАРМАЕВ,
манай корр.

«МОСКВА ГОЁ ДАА»

Нижнеангарскын дунда hургуулиин 5—10 классуудай hурагшадай дунда мүрысөөн эмхидхэгдэhэн юм. hуралсалаараа, журамаараа, мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаадаhаараа шалгарhан класс мүрысөөнэй гуримай ёhоор, ниислэл хото — Москва ошохо путёвкоор шагнагдаха байhан. hуралсалай жэл дүүрэжэ, дүн гаргахада, 9 «В» класс алишье талаараа шалгарhан байба. Классайнь хүтэлбэрилэгшөөр багша Вылков Михаил Владимирович хүдэлмэрилдэг. Тус класста hуража ябаhан 28 үхибүүд Совет ороной ниислэлээр аяншалжа ерэхэ талаантай байба.

— Долоон хоног соо Москвада байгаабди. Хараагүй юумэмнай үгыл даа. Баhал Москвамнай гоё даа! — гэжэ 9 «В» классай комсорг Оля Помигалова хөөрэнэ.

Манай корр.

ХҮДӨӨ НЮТАГТА ЭЛЬГЭЭГДЭНЭ

Советскэ Союзай арад зондо худалдагдадаг эд бараанай хэмжээн жэл бүри нэмэжэ байна. Шэнэ табан жэлэй туршада худалдаа наймаанай эрьесэ 1,4 дахин дээшэлүүлэгдэхээр хараалагданхай.

Тольятти хотодохи Волжско автозаводой бүтээн гаргадаг «Жигули» гэжэ автомобильнууд оронаймнай харгыда hаяхан харагдажа эхилээ. Байгша ондо Ставрополиин хизаарай хүдөө нютагуудай ажалшадта 2 мянган тиимэ машина худалдагдаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Жигули» автомобильнуудые ашаhан эшелон Ставропольда ерээд байна.

АПН-эй фото.

БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР УГТАНАБДИ

Монгол оронтой хаяа хадхажа hуудаг Хяагтын аймагай арад зон хүршэнэрэйнгөө ойртожо байгаа hайндэрые тэмдэглэхын тулада горитойхон хэмжээ ябуулганудые үнгэргэхөөр бэлдэжэ байна.

Совет-монгол хани барисаанай hарын туршада аймагай бүхы предприяти, колхоз, совхозуудта, hургуулинуудта социалис Монгол тухай, совет ба монгол арадуудай хани барисаан тухай хөөрэлдөө, лекци уншалга эмхидхэгдэхээр хараалагдана. Гадна МНР-эй арадай ажахын туйлалтанууд ба соёл культурын хүгжэлтэ тухай клуб болон библиотекэнүүдтэ стенд, фото-зурагуудай выставкэ шэмэглэгдэн зохёогдохо байна.

Хизаар ороноо шэнжэлгын Хяагтын музей, МРП-гэй нэгэдэхи съездын болоhон гэртэ нээгдэhэн мемориальна музей болон Сүхэ-Баатарай гэр-музейнүүд hарын туршада харагшадые экспонадуудтай гаа үргэнөөр танилсуулха юм.

Городой предприяти, эмхи зургаануудта баярай суглаанууд болохо байна. Тэрээндэ совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй гэшүүд, монгол эрхэтэд уригдаха юм.

С. БАДМАЕВ.

Загарай тосхон хγрөөгүйхэн ябатараа, электричкэhээ буугаад, нэгэ бага хажуу тээшээ алхалхада, арбагар нарhадай саанаhаа энеэбхилэн байhан Юрий Гагаринай дγрэ харагдана. Тγрγγшын космонавтын нэрэмжэтэ пионернγγдэй лагерь эндэ байражанхай.

Улаан-Удэ городой, мγн аймагуудай багашаралай мянга гаран хγхэбγγд зунай γедэ эндэ амаржа байна. Лагерьнин хашаа руу орохо дотнай, ажалда, дайнда габьяатай байhан пионернγγдэй алдар солын аллей танине угтаха. Мγн лэ бγхы космонавтнуудай дγрэ бии юм. Лагерийн талмай гоё hайхан зураг, скульптура, уряануудаар шамагдаhанхай.

Ахалагша пионервожата Людмила Коробченко иигэжэ хөөрэнэ: — Ухибγγд сэнгγγ hайнаар саган γнгэрэнэ. Үнгэрэжэ байгаа сезондо спартакиада, конкурснууд болоо. Загарай тосхоной соёлой байшан соо hγнгэгшэдэй урда концерт харуулагда, мγн бусад юумэн хэгдээ.

Тус лагерьта амаргашадай байдал эдэ зурагууд дээрэ харуулагдана.

А. МАНТАЕВАЙ
фототекст.

МАРТАГДАШАГҮЙ ҮДЭР

Сэл хүхэ тэнгэри. Абар-табар саб сагаан γүлэнγүд. Огторгойдо алтан шара наран. Урда мундагануудай оройгоор үшөө сахан сайбалзана. Тала дайда ногоон хүнжэлөөр, шара, улаан, хүхэ, сагаан сэсэгүүдээр миралзана. Зуналан гэрэймнай дэдэ баханадахи шабар уургай соо хараасгайн далбараануд шингалалдана. Зунай hайхан зулгы саг...

Бидэ тэрэ зун Худанай голдо оршодог hγ hаалиин гүүртэдэ hγγгаабди. Урагшаа харахан үүдэтэй хүушарhан, табан гэр жэрылдэжэ байна. Экынэрнай hаалишэд. Харин арбаад наhатай маанарта бусалтагүйгөөр ошодог хүхэбүүн наhанаймнай уэхэлгэнтэ үдэрнүүд тэндэ hγγлышэгээ саг тоолохо байгаа hэн хаш.

Эртэ углөөгүүр Бабуугай Будаханда (мүнөө Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой түрүү жолоошон ябадаг) бидэ хоёр углөөнэй hаам үнгэргэлсэхээ гарабабди. Дал доро байдаг тугалнуудые hаалишадта нэгэ нэгээр гаргажа үгэдэг байгаабди.

Наран дээрэ гаража, ажалнай дүүрэхэ тээшээ.

— Моритой хүн ерэбэ. Ятараа эртэлhэн хүн гээшэб, — гээд хэн нэгэнэй хэлэхэдэ, hуха харайлдан хорой дээрэ гарахаданнай, хойто тужаhаа наашаа хаhаг тэрэтэй хүн түргэншэг гүйлгэжэ ябаба.

Тэрэ хүмнай хүрэжэ ерэхэдэ, колхозой счетовод байhан Аюшиин Ампил болошоо hэн. Шэг шарайнь хүрин хара, эхэл яаралтай хэбэртэй. Бултa зонине сүглуулжэ:

— Дайн эхилээ. Германи манда ороо юм ха. Ехэл хүлгөөн эхилбэл гээшэ. Бидэтнай иигээд лэ ябаа гээшэбди. Харин таанадаа ажалаа хараха болохотнай. Намайе зондоо дуулгаха гэжэ эльгээгээ, — гэжэ хэлээд, манhаа урагша hүудаг малшад тээшэ гүйлгээгээшэ hэн.

Бидэ, хүхэбүүд, Германи гэжэ үгэ дуулаашеэгүй шахуу байгаабди. Дай хэжэ наадахадаа, улаантан сагаантан, гэшье hаа, манайхин — японтон боложо наададаг hэмди. Хасан нуурай, Халхын голой үйлэ хэрэгүүд тиигүүлээ hааб даа.

Харин үдэшэ бусахадамнай, юумэн гажа буруу болошоhон байба. Үдэрыhин хандалан эжэдэн зүгаа угы. Хүгэнэд маани мэгээ унаhана. Эхэнэрнүүд гэмэрэлдэнэ. Дианоотан үдэрэ ород айлай hамган уйлаhажа байна. Хүхэбүүдтээ юушье хэлэнэ.

Тэрэ үдэрhөө хойшо намжаа тэнюун, амгалан байдал haлажа, хүн бүхэнэй хүби заяанда хүбилалта нүүд болоо.

Хэды хоноод лэ Тураасгайгаа ошоо, сэрэгэй албанда эсэгэнэр, ахашаринар мордохоодо үдэшэлэсэдэг hэмди. Тэдэ үдэрнүүдтэ бүхы Худан, Чисаанын үргэн талын хүдөө манай тосхон соогуур бариулжаал ошодог hэн. Машинаар, мөрөөр, ябагаршье гараха.

Имнэрхүү юумэнүүдые харааар бидэнэр саглаа урид ухаа оробди. Имагтал тиимэ дээрэhээ аяар тэрэ сагта гайхаhан ушарнуудаа мүнөөшье хүрэтэр мартахагүй байнаш.

Намар hэн. Эрэшүүлшье абажа үсөөрhэн байгаа. Гүүртэлнай hамган ажал заха хизааргүй юм шэнги. Үглөөгүүр бүри үүрээр бодожо. үнеэдээ hаажархёод, халзан ээдрлые хаhаг тэргэдээ хүллөөд, аяар арба гаран модоной газарта байhан Могсохоной хундэ ошожо, талханаа боолто боодог болоо. Hаpa орлогоноор ерэжэ, үнеэдээ haатарнь, шэб харанхы болодог hэн. Тээд углөөгүүр эртэ бодоно, hабал тиишэ ошохо. Яажа тэсэдэг юумэ hааб. мүнөө гайхагшаб!

Баруун тээhээ үдэр бүри муу абаан дуулдаха. Багшамнай юу хэлэгшэ ааб гээд углөө бүхэндэ хүлеэхэбди. Бүргүүлингаа коридор соо байhан ехэ карта дээрэ манай сэрэгэй орхиhон городуудые бэдэрхэбди. Заримандаа оложо, тэндэhээ Москва хүрэтэр хэды модон үлөөб гэжэ хэмжэхэш. Ерэhэн ошоhон хүнүүдэй үргэ шагнахаяа айлшатай айлайда ошохош. Тэдэ хүндэ үдэрнүүдтэ юумэ мэдэхэ хүн үгышье hаа, фронтhоо ерэhэн хүн олон зоной hанаа сэдьхэл заhажа шадаха байгаа hэн хаш.

«Немецүүд Москва шадар бута сохюулба» гэhэн баярта мэдээсэлэй hүүлээр, үнишье болоогүй байхада, 1942 оной март соо hэн.хаш, «Жамбал ерээ» гэhэн hураг эртэ үнгэрөөгүүр тосхон соогуурнай тараба. Тосхоной баруун хойто захада байдаг бишыхан гэртэнь гүйлдэжэ ошоо hэмди. Баруун ханын хажуудахи набтар модон шэрээ дээрэ ноосон гимнастеркотой Жамбал hууна. Гэрэрнь дүүрэн үбгэд, хүгшэд, ухибүүд. Тэдэнэр элдэб асуудал hураха юм. Жамбал дайнда ябаhанай, хайшан гээд шархатанааа, хараhан үзэhэнөө хөөрэнэ.

Иигэжэ хэдэн хоногто Жамбалтанай гэр ямар нэгэн агитпункт шэнги, гэрэй эзэн — агитатор шэнги боложо, Жамбалай эжы олон тогоо сэй шанаhан байха.

— Манайхин мүнөө айхабтар ехэ хүсэтэй болоод байна. Хоёр нюдөөрөө үзөө, хараа гээшэб. Энэ муухай дайсан өөрынгөө эшээн соо бута сохюулхал байха,—гэжэ Жамбалнай нэгэтэ уулзалгануу дайнгаа дүн гаргаhан мэтээр хэлээгшэ hэн.

Зүгөөр эдэ үгэнүүдые хэлэжэ hүүхадаа, тэрэ өөрынгөө ерээдүйн хүби заяа мэдээгүй байгаа. Ушар юуб гэхэдэ, ябаган сэрэгшэ ябаhан Жамбал Гунсуев Москвае хамгаалгын үедэ гараа хүнгөөр шархатаад, гэртээ hаараа табигдажа ерэhэн манай тосхоной түрүүшын хараасгай болоhон. Удангүй дахин абтажа, дайнай дүүрэтэр фронтдо ябаад, дахинаа амиды мэндэ бусажа ерэ талаантай байhан.

1943 оной хабар hэн. Тарилгын халуун саха. Газар хахалалгада аяар 70 анзаhан ябаха. Энэмнай 140 мори. 70 хүн гээшэ ааб даа. Һүргуулиhаа орхиhон бидэнэр борнуой шэрэдэг байгаабди. Нэгэ мори унаад, нэгэ мори хүтэлөөд ябахаш. Нэгэ борнойн норма 2 га, хамта 4 га.

Анзаhашад Жабартада хадаhаа баруулжань шэнэ загуун татаба. Шарлашаhан газар дээрэ 70 хара «гээгэнэгүүдэй» тэрэ үдэр бии болоод зөн холоhоо обёорhон байха. Хэды хоноод байгаа, Ивановой Гришка, Исмагиловай Усман, Жамьяанай Намжилдоржи гэжэ мэтэ бидэ, борнойшод эндэ ерэбэбди. Анзаhашадай нюдэн доро орноод дээрэhээ байнгүйгөөр ажаллабабди. Удэшэлэн бригаднимай учетчигууд байhан Бабуугай Балжид Дагбын Дагмид хоёр ерэжэ, анзаhашадай газар хэмжэбэ.

Удэшэ стандаа ерэхэдэмнай, КПСС-эй райкомой түлөөлэгшэ түрүүтэй колхозоймнай ноёд байба. Суглаан боложо, райкомой хүдэлмэрэшэн фронт дээрэхи байдал хөөрөөд, тарилгаа шангалжа дүүргэхэ тухай хэлэхэдэ, нормоо дүүргээгүй хүн байха ёhогүй гэжэ ойлгуулба.

Тэрэ үдэрэй дүн харалган боложо, хэды эхэнэрнүүд нормоо дүүргэнгүй орhоноhинь элирүүлэгдэбэ. Хэн мэдэхэб, өөhэдөө үбшэнэ хабдажа болоо, үгышье hаа моридынь эсэжэ болоо, зүгөөр тэдэнэй шагнаhан ажалда гараха баатай болоо hэн. Тэдэнэй хойноhоо маанадай гараhа, газаа шэб харанхы байгаашье hэн. «Иимэ харайхыда хайшан гэжэ газар хахалха юм ааб» гэжэ hананаа мартагшагүйб.

Энэ мэтээр хүн бүхэн ажалаа эрхилhэндээ илалтын тула хараха эрхэтэй байhан гээшэбди. Баабайнар, аханарай «дайгаа дүүргээд, дахин уулзаха hүүлдээ» бусажа ерэhэн үдэрнүүд мартагдашагүй. Нютагаймнай олон хүбүүд амиды мэндэ бусажа ерэхэ хуби заяатай байгаа hэн. Тэдэнэр ерэhээр мүртэй амаршалшегүйгөөр, ажалдаа хам ороо сойжо, экынэр, эгшэнэрыемнай амаршуулаа hэн хаш.

Партинмнай ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев КПСС-эй XXIV съезд дээрэ фронтовигууд тухай зүрхэнэй халуун үгэнүүдые хэлэжэ баясуулаа hэн. Манай нютагhаа олон фронтовигууд мүнөөшье хүрэтэр ажалда ударника жэшээ харуулhааар. Нэгэ болгон нэгэ хүнине дурдахаа.

1946 оной хабар гвардиин капитан Жимбеев Дашидондогой ерэхэдэ, бидэ, хүхэбүүд, тэрэниие айлай хан хараhажа байhан хабда. Дашидондок Ринчинович фронт дээрэ олон баатаршалга гаргаhан хүн. Ерэтэ ороноо хамгаалгын дайнай I ба II шатын орденууд, Улаан Одоной хоёр орденой болон олон медальнуудай кавалер. Һүүлэй арба гаран жэл соо Хэжэнгэдэ сууртай Худанай совхозой Улаан-Аралай hγ hаалиин фермэ толгойлно. Наймадахи табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ габьяатай байhанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор hаяхан шагнагдаба. Иимэл зон ха юм даа дайнай ветерануд.

Он жэлнүүд hубарилhаар, манай ажабайдалда хубилалтанууд гаргадаг. Хүн бүхэн мүнөө тад ондоо болоо. Шэнэ үетэн мүндэлөө. Мүнөө Баргажан тосхоной гудамжаар алхалнаб. Эндэ тэндэ шэнэ барилганууд сайбалзана, гоёор хүсэлтэйхэн залуушуул субалдана, элдэб машина hүндэлнэ. Тээд тэрэ гэбээр нэгэл зүүн хүбилаагүй шэнгээр харагдана. Энэ сэл хүхэ тэнгэри. Абар табар саб сагаан үүлэнүүд. Огторгойдо алтан шара наран сайбалзана. Зунай hайхан зулгы саг...

Гүшан жэлэй саана тон иимэ үдэр байгаа hэн. Зүүн жэлэй урда байгаа hэн. Зүүн жэл болоод иимэл байха. Зүгөөр 1941 оной июниин 22-ой үдэрые мартахагүйбди. Мартаха эрхэгүйбди.

Харгын урдахи хүшөө хараhаб. Үндэр ендэр дээрэ автомат баринхан сэрэгшэ урагшаа тэгүүлэн хэлэнэ мүнхэдөө зогсоноой. Доогуурнь Илалтын түлөө тэмсэлдэ амияа гээhэн Худанай габьяатай бүхы хүнүүдэй нэрэнүүд мүнгэн үзэгүүдээрэ сайбалзана. Иимэ хүшөө бүхы орон соогуурнай тоо томшогүй олон. Энэ манай шарха. Ходо доо үбэдэж зүрхэнэй шарха!

Н. ГАЛДАНОВ.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ОЛОНИИТЫН СҮҮДЭЙ ҮМЭНЭ

Индохитадта США-гай хэжэ байhан гэмтэ явуулганууды мүрдэхэ талаар уласхоорондын комиссиин заседани Норвегиин нииславдэ болоhон байна. Энэ заседани хадаа американ эзэрхэг түримхэйшүүлэе олониитын сүүдэлдэhэн шэнги ушар болоhон байна. Дурбэн үдэрэй турша соо —июниин 21-hээ 24 хүрэтэр комисси хадаа олон тоото гэршэнэрэй хэлэhэн үгэнүүдые шагнаа. Индохитадта эзэрхэжэ байhан сэрэгэй гэмтэ явуулганууд түлөө Вашингтоной гэмтэй байhые арсашагүйгөөр тодорхойлhон олон тоото документнүүд болон бодото зүйлнүүдые шэнжэлээ. Эзэрхэг түримхэй явуулганууднаа хохидогшод, тэрэшэлэн США-гай сэрэгэй алба хэгшэд урдань байhан хүнүүд — американ сэрэгүүдэй хүн зониие олоор алан хюдалдаг, хашан хэлэлтэе нюдөөрөө харагшад комиссиин гэшүүдэй — дэлхэйн олон оронуудай элитэ юристүүдэй ба ниитын ажал явуулагшадай үнэмэн үгэ хэлэhэн байна. Тэдэнэр жэхын айхаар үгэнүүдые хэлээ. Дэлхэйн хойдохи дайнай үеэдэ гитлеровскэ гэмтэ явуулганууднаа дутахаар бэшэ шарhүүлээр, угаа зэрлиг муухайгаар эгээй хүн зондо хандалгые тэдэнэр дурдан харуулаа.

США хадаа Индохитадта хүн зониинь олоор алан хюдаха политика бэелүүлжэ, эпэнь хүн түрэлтэндэ эсэргүүгэр эрхэлэнгэн хүнэдэ хүшэр гэмтэ ябадал болоно гэжэ тодорхойлно. Дайн байдалае «Вьетнамай шэнжэтэй болгохо» гү, али «американ бэшэ шэнжэтэй болгохо» гэhэн Вашингтоной мүнөөнэй хараа бодол хадаа Индохитадта хэрэдэжэ байhан шуhа адхаралгата дээрмэдэлгын хэмжээе ооёйдоошье бага болгохогүй байна. Жэшээлхэдэ, зэрлиг муухай бомбодолгонууднаа, хэлээлтын явуулганууднаа уламжалан. гансахан лэ Урда Вьетнамда 6 миллион шахуу хүн hүүлhэн хоёр жэлэй турша соо хохидоhон байха юм. Энэ хадаа алуулhан, шархатаhан эхэнэрнүүд, ухибүүд, үбгэд, гэр байрагүй болоhон гү, али концентрационно лагерьнуудта хаагдаhан хүнүүд болоно. Хүн зониие олоор хюдаха зорилготой тусхай тухэлэй бүү зэбсэгүүдые США иланган hүүлэй үедэ байгуулагчан, үргэнөөр хэрэглэдэг болоо. Жэшээнь, тэдэнэй тоодо шарикова бомбонууд, «мины-пауки», гал шатаадаг бомбонууд болон бусад оролсоно.

Индохитадта американ сэрэгэйхидэй хэжэ байhан шуhата гэмтэ явуулганууд энэ районда Вашингтоной бэелүүлдэг эзэрхэг түримхэй политикын үрэ болоно гээд комиссиин хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолhон хэдэ. Имагтал хүн байhан эрхээ хамгаалдаг, амгалан табhааар, сүлөөтэйгөөр ба бэеэ даанхайгаар ажаhуухые эрмэлзэдэг хүнүүдые американ хэжэгшэд аладаг, гэмтээжэ, зэрмэдэг болгодог, зобоодог түлэдэг байгаа бшуу.

Индохитадта США-гай хэжэ байhан сэрэгэй гэмтэ явуулганууды зүбөөр дуулган тарааха гэшэ уласхоорондын угаа ехэ удха шанартай. Эгээл иимэhээ комиссиин хүдэлмэридэ дэлхэйн олониитэ гол анхаралаа хандуулдаг байна. Пентагоной нюуса материалнуудые американ газетэнүүдэй толилогдохо комиссиин заседани тохёолдоhон байха юм. Тусхайлбал, эдэ материалнууд хадаа Индохитадта Холбоото Штадуудай хүн зониие олоор алаха, хюдаха талаар бэелүүлдэг гэмтэ политикын нэгэ талань болоно. Тэдэнэй дээрэhээ хаража үзэхэдэ, американ сэрэгэйхид Вьетнамда ядерна зэбсэг хэрэглэхэ бузагай муухай hанаашала гаргадаг байгаа.

США-гай эзэрхэг түримхэй явуулганууды бэлэуулгэнгүйгөөр Урда Вьетнамhаа, Индохитадай бусад райоонуудhаа интервентнүүдэй сэрэгүүдые гаргангүйгөөр Индохитадай асуудалнуудые үнэн зүбөөр түгшөөлн аргагүй. Тиимэhээ Индохитадахи дайн байлдаа дары түргэнөөр болюулха, США-гай, тэрэнэй союзнигуудай сэрэгүүдые хүсэдөөр, үгэ дүүгүйгөөр гаргаха ябадал түйлахэнь уряалан, комисси хадаа бүхы оронуудай правительствануудта, дэлхэйн олониитэдэ хандаhан байна. Энэ уряа бүхы дэлхэйн дээрэ буян үргэhөөр дэмжэгдэжэ болоно байхай.

БОЛИВИ: ХАРХИС ЭТЭГЭЭДҮҮДЭЙ ҮГЭСЭЛГЭ

Орон дотороо түрүү шэнэдхэлгэнүүдые бэелүүлжэ байhан Хуан Хосе Торресэй правительствые унагааха зорилгоор Боливидахи баруунай уулзэ баримталдаг хүсэнүүд шэнэ hэдэлгэнүүдые гаргаа. Арад зонойд хүдэлмэрэнэй ба Боливиин социальна фалангэ гэжэ партинуудта бөөгнэрhэн харша этэгээдүүд үгэсэлгые бэлдэжэ байhан бэшу. Үгэсэлгэ хадаа таладань США-гай империалистэгээдүүд байна гээд Боливиин хүдэлмэришэнэй центрэй — оронэй профсоюзна томо нэгэдэлэй ниислэлэй организации мэдүүлгэ соо заагдаhан байха юм.

Урбалта хэхэ эрхэ байдал бии болгохо зорилгоор Боливида эмхи гүрим алдахуулхые, мэрдэлгэ сошордолго гаргахые ороодон, үгэсэлгэ эмхидхэгшэд худал хуурмаг зэрэб суу тараадаг, өөрынгөө тала руу зэбсэгтэ хүсэнүүдые татаха hэдэлгэ гаргадаг байгаа бшуу. Тэдэнэр эдэ гаргалта хюдалга хэжэ, патриотическа үзэл бодолтой ажал явуулагшадые хорлодог байгаа бшуу.

Иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байхада, баруунай үзэл баримталагшадай үймөөе зайсуулха онсо хэмжээнүүдые Боливиин правительство абаhан байна. Орон дотор оноо байдал соносходоо, зэбсэгтэ хүсэнүүд, аюулгүйе сахиха органууд зэhэнги баhан болгодоhон. Хархис хүсэнүүдэй харата муухай түсэбүүдые hабалтарулгада Боливиин ажалшан арад угаа ехэ үүргэ дүүргэжэ. Хүдэлмэришэн анги, таряашад, студентнүүд, интеллигенци үгсөө хэгшэдые эрид шууд буруушааhан байна. Боливиин хүдэлмэришэнэй центр арадай милициие эмхидхэжэ. Таряашадай зэбсэгтэ отрядууд оронэй ниислэл Ла-Паста эльгээгдэhэн байна.

Хархис хүсэнүүд иимэ явуулга хэхэдээ, мүнөөнэй үе сагые зориуута шалэhэн байна бшуу. Ушарынь хадаа хархис хүсэнүүд Боливиин арадай Ассамблей үнгэргүүлхэтэй тэhэн зорилго урда табиhан байха юм. Зүгөөр энэ хараа болоhонь бэелүүлэгдэжэ шададгадаа. Июниин 22-то Ла-Паста арадай ассамблейн — конституциин газаагуурхи парламентын заседани эхилээ. Энэ ассамблейдэ профсоюзуудай, түрүү үзэл бодол баримталдаг партинууд болон ниитын организацинуудай, тэрэ тоодо Боливиин коммунис парти энэ ассамблейдэ түлөөлэгдэhэн байна. Ассамблейн делегадуудай олонхинь хүдэлмэрилэгшэд юм.

Ажалшадай энэ хуралдаан өөрынгөө шэнжэ түхэлөөр Боливидахи арадай засагай үрэнь болоно. Социализм байгуулга оронной түүхэтэ хараа зам болоно гээд ассамблейн нэгэн дугаар hайшаал абаhан резолюци соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй hанаашалганууды усадхахын тулада политическа ба сэрэгэй хүтэлбэрине гартаа абахаар шиидэлгэ байhан тухайгаа ассамблейдэ хабадаадшад мэдүүлэhэн байна.

РАСИСТНУУДТА АФРИКА СОХИЛТОНУУДЫЕ ҮГЭНЭ

Африкан нэгэдэлэй организацида (ОАЕ) ородог оронуудай гүрэн түрые, правительствануудые толгойлогшонорой VIII ассамблей энэ неделидэ Аддис-Абебада боложо, бэеэ даанхай Африкын нэгэдэлэй илалгаар дүүрэhэн байна. Расова илгаа гаргалгада эсэргүүсэн, Африкада колониализмын үзэгдэлнүүдые усадхахын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудта түбиин 39 бэеэ даанхай оронoй дээдэ зэргэтэ түлөөлэгшэдэй энэ уулзалга гол анхааралаа хандуулаа.

ОАЕ-гай мүнөөнэй Ассамблей өрөө бархэтэй оршон байдалда үнгэрөө. Африкада империализмын, тэрэнэй агентурын хэжэ байhан үргэн ехэ доботолгые ойлгожо абахаа тулада Сьерра Леоно ба Сомалида хархис үгэсэлгэнүүдэй, Гвинейн Республикда эсэргүү зэбсэгтэ интервенциин хэгдэhые, Угандада урбалтын болоhон, Сенегалай ба Замбиин хилэнүүдэ дээрэ Португалиин колонизаторнуудай хэдэг харата явуулганууды hанууха хэрэгтэй. Преториин расис засагай Африкын бэеэ даанхай гүрэнүүдэй хэлсээнүүдые хэхэ арга сүхэтэ Африкые мүлжэн болгохо харата hанал бодол түс доботолго тухай hүүрин зэхэлэ зэргэтэй байгаа.

Гэбэшье эдэ hанааашалгануудынь хаhа саг соогоо тэhалдуулагдаа. Расистнуудтай хэлсээ хэхэ тухай дурадхалые ассамблейн делегадуудай дийлэнхи олонхидынь эрид шууд буруушааhан байна. Расистнууд болон колонизаторнуудай дарлалтаhаа түйлаhаа тэмсэлэй сүлөөлхэ хамтаарал түйлахаар ниидэни байhанаа Аддис-Абебада болоhон уулзалгада хабаадагшад үшөө дахин лаблаа. Ехэ оронойго эрхэ сүлөөгэй түлөө бүү зэбсэгтэ барин тулалдажа байhан Анголын, Мозамбигай, Гвиниин (Бисау) ЮАР-ай болон бусад оронуудай патриодудта туhаламжа үзүүлэлгые бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ шухала гэжэ тэдэнэр hанамжалан хэлээ.

Португалиин колонизаторнуудта, ЮАР-ай болон Урда Родезиин расистнуудта экономическа ба сэрэгэй туhаламжа үзүүлэжэ байhан тулоо США, Англи, ФРГ болон НАТО-гай бусад оронуудые бэеэ даанхай Африкын ударидагшад буруушааhан.

В. ХАРЬКОВ,
Н. ЧИГИРЬ,
Г. СКОБЕЛЕВ
(ТАСС).

ҺАЙХАН САГАЙ ҺАЙНДЭР

Зунай hайхан сагай үедэ хүдөө нютагуудтамнай сурхарбаан гэдэг заншалта hайндэр үнгэрдэг гээшэ. Хэжэнгын аймагай hуурин нугадай нэгэн Эдэрмэг тосхондо hаяхан тиимэ hайндэр, найр наадан болобо.

1971 оной найр эдэрмэгэйхидтэ удаан мартагдахагүй байна. Юуб гэхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда баатарлигаар ами бэеэ үгэhэн эсэгэ, аха, дүүнэрэйнь нангин дурасхаалда зориулагдаhан хүшөө тэрэ үдэр баяр ёhолой оршон байдалда нээгдэв бшуу.

«Первомайский» совхозой ажалшад зунай hарын арюухан үглөөгүүр соёлойнгоо байшангай дэргэдэ суглараа. Тэдэнэрэй дунда аймагай хүтэлбэрилэгшэд, военкомадай түлөөлэгшэд, Совет Армиин солдаудууд, ГРП-эйн хүдэлмэришэд, дайнай болон ажалай ветерануд байлсаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилhээр 30 жэл hаяхан гүйсэбэ. Энэ аюулта дайнай хэээ, ягаад эхилhые мартажа болохогүй. Эдэрмэг, Леоновко, Вознесеновко, Хөөрхэ нютагуудай эрэдхэг зоригтой хүбүүдэй дурасхаалда табигдаhан хүшөө сугларhан хүнүүдэй сэдьхэл хүлгүүлhэнинь гайхалгүй байгаа.

Дайнай ветеранууд Д-Ж. Я. Ямпилов, снайпер Ц. Ц. Цыдыпов, Ц. Б. Золтоев болон бусад дайшалхы хүудаhанууды иралhан шэнгээр, дайнда ябаhан намтараа аба, эжыдээ, аха, дүүнэрээ, үхи хүбүүдтээ хөөрөө.

«Дайн манда хэрэггүй! Эб найрамдал манда хэрэгтэй!» — гэжэ пионернүүд сугларагшадта мэдүүлээ. Тиихэ зуураа:

— Нютагаймнай эрэлхэг зоригтой хүнүүд, таанадаа хододоо даган, дурдан ябахабди, хэзээшьетэнайе мартахагүйбди! — гэжэ дайнда наhа бараhан аха нүхэдтөө эдиршүүлэ тангаригаа үгөө.

Хүшөөгэй нээгдэhэнэй hүүлээр «Первомайский» совхозой хүдэлмэришэд Хэжэнгэ голойнгоо урдахи сэсэрлиг соо ошожо, найр зугаагаа эхилээ. Хэжэнгын аймагай зунай hайндэртэ уригдаhан республикынгаа оюун бэлигтэн сурхарбаанда хабаадалсаа. Эдэрмэг нютагтан тэрэhэн Ж. А. Батуев залуу композиторнууд Ч. Павлов, С. Манжигеев, А. Андреев гэгшэдэй тоонто нютагайнгаа хүнүүдтэй танилсуулhан байна. Тэдэнэй зохёолнуудые Буряадай телевидени ба радиогой оркестр гүйсэдхэжэ ябаа. Дуушад Жамсаран Дандаров, Гурожаб Эрдынеев гэгшэдэй прагуу hайхан хоолойн шагнаhан хүдөөгэй малшад, таряашад сэдьхэлээ ехэ тахаа.

Найр наадан удаан үргэлжэлөө. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ унэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Мори уралдаан, барилдаан, үндэр, утые харайлга, футбол, волейбол наадалган — баран hонирхолтойгоор үнгэрөө. Дэдэ-Хэжэнгын дунда hургуулиин 8-дахи классай hурагша Цэдэнбал Гонжапов хурдан хүлэгэй үрэ түрүүлжэ ерээ. Хүдэлмэришэд Дашинима Жамбалов, Даша Субботин гэгшэд барилдаанда шалгаржа, совхозойнгоо 1971 оной чемпионууд болоо.

Харьялан үдэшэ Хэжэнгын урда бэедэ үнгэргэгдэhэн найрта уригдаhан айлшад, совхозой хүдэлмэрэшэд сэгэhэн, амарhан байна.

Эдэрмэг.

Д. ЧИМИТОВА.

СОВЕТСКЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН АМГАЛАН ЁҺОНОЙ ҮҮСХЭЛ

СОФИ. (ТАСС). Советскэ правительствын шэнэ амгалан ёhоной үүсхэлые Болгариин олониитэ ехээр hайшаана, энэ үүсхэл ядерна зэбсэг хурааха, бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ замдахи шухала алхам болоно гээд ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдэй конференци зарлаха тухай асуудалаар СССР-эй правительствын мэдүүлгэ ерэ тэмдэглэжэ, «Работническо дело» редакционно статья соогоо тэмдэглэнэ. Совет оронoй дурадхал КПСС-эй XXIV съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй hайрулhан эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ программын хубинь болоно. Энэ үүсхэл тусгаар шухала удха шанартай. Мүнөө ядерна зэбсэг хэрэглэгдэхэ хүндэ hанамжала хэлэхэ зэргэтэй болоод байна гээд газетэ үргэлжэлүүлэн бэшэнэ.

Веласко АЛЬВАРАДО ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ЛИМЭ. (ТАСС). Үнэн зүб, бэеэ даанхай общество байгуулха зорилготой шэнэдхэлгэнүүд Перудэ хэгдэжэ байдаг гээд аграрна реформын эхилhээр хоёр жэлэй ойтой дашарамдуулагдажа, эндэ болоhон баярай ёhолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, президент Хосе Веласко Альварадо мэдүүлhэн байна.

Социально-экономическа шэнэдхэлгэнүүдтэ хабаадалсахынь арадые Х. Веласко уряалаа. Оронoй социальна ба экономическа хүгжэлтэдэ ушар ёhо мэдэн, эдэбхитэйгээр хабаадалгада хүн зониие элсүүлэн эмхидхэхэ асуудал эрхилхэ национальна организаци байгуулха гэжэ хараалhан хуулиин hаяхан баталагдан абтаhан тухай тэрэ hануулаа. «Иигэжэ бидэнэр хадаа арадай шанжэтэй, арадай аша түhые харадаг политическа засагай үндэhэ hүури табижа байнабди» гээд президент онсолон тэмдэглээ.

Каир—ерээдүйн федерациин ниислэл

КАИР. (ТАСС). Египет, Ливи болон Сиринээ буридhэн араб республиканнуудай ерээдүйн федерациин конституциин проект зохёохо комитедэй хүдэлмэри дүүргэгдэхээ байна юм. Федерациин гурбан орондо сентябриин 1-дэ бүгэдэ арадай асуулта үнгэргэгдэжэ. Комитедэй hалдаhан конституциин проект, мүн тэрэнэй баталан абаhан hанамжа, дурадхалнууд гүрэнүүдэй толгойлогшонорой — хэлсээн хабадаадшадай уламжада табигдаха юм.

Комитедэй хүдэлмэридэ хабаадаhан делегацинуудай ерээдүйн федерациин ниислэл болгохоор Каир городые шалэн олhон байна.

Арест хэхэ ордер үгтэбэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Массачусетскэ технологическа институдай научна хүдэлмэрилэгшэ профессор Даниэл Эллсбергые арестовалха ордер үгөөбди гээд США-гай юстициин министерство соносхоо. Пентагоной нюуса элидхэлые «хүули бусаар барижа байгаа», тэдэнэй зарим хубинь американ газетэнүүдэй хуудаhанууд дээрэ толилогдохо гэжэ тэрэниие гэмнэнэ. Эллсбергтэ 10 жэлээр түрмэдэ хаагдаха, 10 мянган хүрэтэр доллар эдэ тула торгуулха аюул тохёолдоод байна.

Англинхид hанаата болоно

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин ба США-гай правительствануудай хоорондохи «дипломатическа бэшэгүүдые нюусаар абалсалгын элирхэй» байhан тушаа «hанаагаа зобожо байhанаа» Англиин правительство элирхэйлэн мэдүүлээ. Вьетнамдахи дайн байдалаа тухай тэрэ нюуса элидхэл «Нью-Йорк таймс» газетын толилhон хуби соо Англиин правительствын хараа бодол тушаа документнүүд байhан байгаа бшуу.

Англиин правительство «hанаагаа зобожо байhан тухай США-гай президентын национальна аюулгүйн асуудалаар тусхай туhалагша Г. Киссинджертэ премьер-министр Э. Хит Лондондо июниин 24-дэ мэдүүлhэн байна.

«Ийнинг ньюс» газетын hанамжаар, Вьетнамдахи дайн тухай нюуса элидхэлые, бусад документнүүдые американ хэблэлэй сашаада толилолгые болюулхадань США-гай правительствын туhалха зорилгоор Англиин правительство иимэ алхамуудые хэhэн байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Үйлэдбэри мүнөө үешэхээр хүтэлбэрилхэ» гэhэн түрүү бэшэг. «Түүхын шухала асуудал» гэжэ П. Хабтаев, С. Санжиев гэгшэдэй статья. «Ара-Торийн бэлшээридэ» гэhэн С. Тюлюкиной корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Үзэл суртахай хүдэлмэриин гулама» гэжэ А. Кондратьевагай статья. Ц. Галсановай үбhэ тэжээл бэлдэхэ асуудалаар статья. СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указууд. «Коллектив ба тэрэнэй университет» гэhэн Р. Кострикован корреспонденци.

Гурбадахи хуудаhанда: «Далайн сэрэгэй албанда» гэhэн В. Харахиновай корреспонденци. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаhаа абтаhан ТАСС-ай мэдээсэлвүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Хэн хаана hураха дуратайб?» гэhэн гаршаг доро соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

10.00 — «Сүхэ-Баатар гэжэ нэрэтэй hэн» гэжэ уран hайханай фильм. **11.20** — «Дүүргэгдээгүй симфони» гэжэ хүгжэмтэ телефильм. **12.55** — «Ехэ дайнай hүүлээр» гэhэн документальна фильм.

НЕГЭДЭХИ ПРОГРАММА

18.30 — «Горн» гэжэ пионернүүдтэ зориулагдаhан дамжуулга. **19.30** — Эрхүүгэй хүгжэмтэ комедиин театрай түгэсхэлэй концерт. Забнаралгааны шэнэ hонин дамжуулгаха. **21.30** — «Белый взрыв» гэжэ уран hайханай фильм.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-03547. Заказ № 991.